

ACORD PEL QUAL S'ESTABLEIX UNA ASSOCIACIÓ ENTRE, D'UNA PART, LA UNIÓ
EUROPEA I ELS SEUS ESTATS MEMBRES I, D'UNA ALTRA PART, EL PRINCIPAT
D'ANDORRA I LA REPÚBLICA DE
SAN MARINO, CADASCUNA COM A PART SEPARADA

PREÀMBUL

D'una part, LA UNIÓ EUROPEA, en endavant "la UE",

i

EL REGNE DE BÈLGICA,

LA REPÚBLICA DE BULGÀRIA,

LA REPÚBLICA TXECA,

EL REGNE DE DINAMARCA,

LA REPÚBLICA FEDERAL D'ALEMANYA,

LA REPÚBLICA D'ESTÒNIA,

IRLANDA,

LA REPÚBLICA HEL·LÈNICA,

EL REGNE D'ESPANYA,

LA REPÚBLICA FRANCESA,

LA REPÚBLICA DE CROÀCIA,

LA REPÚBLICA ITALIANA,

LA REPÚBLICA DE XIPRE,

LA REPÚBLICA DE LETÒNIA,

LA REPÚBLICA DE LITUÀNIA,

EL GRAN DUCAT DE LUXEMBURG,

HONGRIA,

LA REPÚBLICA DE MALTA,

EL REGNE DELS PAÏSOS BAIXOS,

LA REPÚBLICA D'ÀUSTRIA,

LA REPÚBLICA DE POLÒNIA,

LA REPÚBLICA PORTUGUESA,

ROMANIA,

LA REPÚBLICA D'ESLOVÈNIA,

LA REPÚBLICA ESLOVACA,

LA REPÚBLICA DE FINLÀNDIA, i

EL REGNE DE SUÈCIA,

Les Altes Parts Contractants del Tractat de la Unió Europea i del Tractat de Funcionament de la Unió Europea, d'ara endavant denominades els «estats membres de la UE»,

i

d'una altra part,

EL PRINCIPAT D'ANDORRA, en endavant "Andorra",

i

LA REPÚBLICA DE SAN MARINO, en endavant "San Marino", cadascuna com a part separada,

RECORDANT els estrets vincles històrics, geogràfics, culturals, polítics i econòmics entre la UE i cada estat associat, incloent-hi els establerts en forma d'acords existents, així com els vincles específics de proximitat entre cada estat associat i un o més estats membres de la UE,

CONSIDERANT que els vincles que s'han establert progressivament entre la UE i Andorra, *inter alia*, en seguiment de l'Acord en forma d'intercanvi de cartes entre la Comunitat Econòmica Europea i el Principat d'Andorra¹, fet a Luxemburg el 28 de juny de 1990, l'Acord de cooperació entre la Comunitat Europea i el Principat d'Andorra², fet a Brussel·les el 15 de novembre del 2004, l'Acord monetari entre la Unió Europea i el Principat d'Andorra³, fet a Brussel·les el 30 de juny del 2011 i l'Acord entre la Comunitat Europea i el Principat d'Andorra relatiu a l'establiment de mesures equivalents a les previstes a la directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagaments d'interessos⁴, fet a Brussel·les el 15 de novembre del 2004 i la Declaració comuna d'intencions que l'acompanya, el Protocol d'esmena de l'Acord entre la Comunitat Europea i el Principat d'Andorra relatiu a l'establiment de mesures equivalents a les previstes a la directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagaments d'interessos⁵, fet a Brussel·les el 12 de febrer del 2016 i el Protocol d'esmena de l'Acord entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea relatiu a l'intercanvi automàtic d'informació sobre comptes financers per millorar el compliment fiscal internacional⁶, fet a Brussel·les el 13 d'octubre del 2025,

¹ DO L 374 del 31.12.1990, p. 16.

² DO L 135 del 28.5.2005, p. 14.

³ DO C 369 del 17.12.2011, p. 1.

⁴ DO C 359 del 4.12.2004, p. 33.

⁵ DO L 268 de l'1.10.2016, p. 40.

⁶ DO L 2025/2400 del 5.12.2025. http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2400/oj.

CONSIDERANT que els vincles que s'han anat establint progressivament entre la UE i San Marino, *inter alia*, mitjançant l'Acord de Cooperació i Unió Duanera entre la Comunitat Econòmica Europea i la República de San Marino⁷, fet a Brussel·les el 16 de desembre de 1991, l'Acord monetari entre la Unió Europea i San Marino⁸, fet a Brussel·les el 27 de març del 2012 i l'Acord entre la Comunitat Europea i la República de San Marino relatiu a l'establiment de mesures equivalents a les previstes a la directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagaments d'interessos⁹, fet a Brussel·les el 7 de desembre del 2004 i la Declaració comuna d'intencions que l'acompanya, el Protocol d'esmena de l'Acord entre la Comunitat Europea i la República de San Marino relatiu a l'establiment de mesures equivalents a les previstes a la directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagaments d'interessos¹⁰, fet a Brussel·les el 8 de desembre del 2015 i el Protocol d'esmena de l'Acord entre el Principat d'Andorra i la República de San Marino relatiu a l'intercanvi automàtic d'informació sobre comptes financers per millorar el compliment fiscal internacional¹¹, fet a Brussel·les el 13 d'octubre del 2025,

CONSIDERANT que els estats associats han mantingut durant segles vincles estrets amb els seus països veïns, que ara són estats membres de la UE i que els seus territoris es troben envoltats pel territori de la UE,

RESOLTS a establir una Associació per aprofundir, diversificar i mantenir les seves relacions basades en valors comuns a la UE, als estats membres de la UE i als estats associats de respecte de la dignitat humana, la llibertat, la democràcia, la igualtat, l'estat de dret i el respecte dels drets humans, incloent-hi els drets de les persones que pertanyen a minories, que constitueixen elements essencials d'aquest Acord,

COMPROMESOS amb la promoció d'aquests valors comuns en una societat caracteritzada pel pluralisme, la no discriminació, la tolerància, la justícia, la solidaritat i la igualtat entre dones i homes,

⁷ DO C 302 del 22.11.1991, p. 12.

⁸ DO C 121 del 26.4.2012, p. 5.

⁹ DO L 381 del 28.12.2004, p. 33.

¹⁰ DO C 346 del 31.12.2015, p. 3.

¹¹ DO L 2025/2400 del 5.12.2025 ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2428/oj.

SUBRATLLANT la voluntat de la UE i els estats membres de la UE de desenvolupar una relació especial amb els seus països veïns, amb l'objectiu d'establir un espai de prosperitat i bon veïnatge amb drets i obligacions recíprocs i amb la possibilitat d'una acció conjunta i caracteritzada per relacions estretes i pacífiques basades en la cooperació,

BUSCANT establir un marc global i coherent per a les relacions entre la UE, els estats membres de la UE i els estats associats, tenint en compte la situació particular de cadascun dels estats associats, tal com s'estableix en la Declaració 3 relativa a l'article 8 del Tractat de la Unió Europea annexada a l'Acta Final de la Conferència Intergovernamental que va adoptar el Tractat de Lisboa, signat el 13 de desembre del 2007,

DETERMINATS a garantir la integració econòmica i la participació respectiva dels estats associats en el mercat interior de la UE, incloent-hi, en particular, les seves quatre llibertats indivisibles: la lliure circulació de mercaderies, la lliure circulació de persones, la lliure circulació de serveis i la lliure circulació de capitals sobre la base de normes comunes i en igualtat de condicions, tenint en compte la situació particular de cadascun dels estats associats i preservant la seva independència i la de les seves institucions,

RESOLTS a millorar, a través de l'Associació, les oportunitats econòmiques i comercials per a particulars i empreses de les parts associades,

DETERMINATS a garantir, mitjançant la implementació de l'Associació, l'homogeneïtat del mercat interior, la seguretat jurídica, la interpretació i l'aplicació uniformes d'aquest Acord i la igualtat de tracte, *inter alia*, per als operadors econòmics i els ciutadans de les parts associades,

RECONEIXENT la necessitat, per garantir el bon funcionament d'aquest Acord i el ple respecte del dret de la UE, d'establir un marc institucional adequat, incloent-hi, en particular, un fòrum de diàleg entre les parts associades, els procediments relatius a la supervisió i a la resolució de controvèrsies, i la jurisdicció exclusiva del Tribunal de Justícia de la Unió Europea per garantir la interpretació i l'aplicació uniformes d'aquest Acord,

CERCANT a contribuir a millorar la cooperació entre els membres del Parlament Europeu i els membres dels parlaments dels estats associats, així com entre els interlocutors socials i econòmics de la UE i els interlocutors socials i econòmics dels estats associats,

OBSERVANT l'ambició de la UE, dels estats membres de la UE i dels estats associats de basar la seva associació en un alt nivell d'assistència sanitària, seguretat i protecció del consumidor,

DETERMINATS a preservar, protegir i millorar la qualitat del medi ambient i a garantir l'ús prudent i racional dels recursos naturals de conformitat amb els principis de desenvolupament sostenible i d'acció cautelar i preventiva, així com a promoure el benestar de les persones i dels animals,

CONSCIENTS de la importància del desenvolupament sostenible en les seves dimensions econòmiques, ambientals i socials,

DESITJANT promoure i contribuir a la consecució de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides per al Desenvolupament Sostenible i els seus Objectius de desenvolupament sostenible,

REAFIRMANT el seu compromís amb la Carta de les Nacions Unides, la Declaració universal dels drets humans, la Convenció Europea per a la salvaguarda del drets humans i de les llibertats fonamentals, i amb els objectius i principis del Consell d'Europa i de l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa,

OBSERVANT que l'establiment de l'Associació reforça les relacions bilaterals entre la UE, els estats membres de la UE i cadascun dels estats associats, animant així a les parts associades a assolir una convergència de posicions cada vegada major sobre qüestions bilaterals, regionals i internacionals d'interès comú,

OBSERVANT que, en el cas que les Parts decideixin, en el marc del present Acord, celebrar acords específics en l'àmbit de la llibertat, la seguretat i la justícia que puguin ser conclusos per la Unió Europea de conformitat amb el títol V de la part tercera del Tractat de Funcionament de la Unió Europea, les disposicions d'aquests futurs acords no seran vinculants per a Irlanda, llevat que la Unió Europea, simultàniament amb Irlanda quant a les seves respectives relacions bilaterals prèvies,

notifiqui a Andorra o a San Marino, que Irlanda queda vinculada per aquests futurs acords específics com a part de la Unió Europea, de conformitat amb el Protocol núm. 21 sobre la posició d'Irlanda respecte de l'àmbit de la llibertat, la seguretat i la justícia, annexat al Tractat de la Unió Europea i al Tractat de Funcionament de la Unió Europea; observant que qualsevol mesura interna posterior de la Unió Europea que pugui ser adoptada de conformitat amb el títol V de la part tercera del Tractat de Funcionament de la Unió Europea per aplicar el present Acord no ha de vincular Irlanda, llevat que aquesta hagi notificat la seva voluntat de participar en aquestes mesures o d'acceptar-les de conformitat amb l'esmentat Protocol; observant així mateix que aquests futurs acords o les mesures internes posteriors de la Unió Europea seran només d'aplicació per a Dinamarca, de conformitat amb el Protocol núm. 22 sobre la posició de Dinamarca, annexat al Tractat de la Unió Europea i al Tractat de Funcionament de la Unió Europea,

HAN ACORDAT EL SEGÜENT:

PART I

OBJECTIUS, VALORS I PRINCIPIS

ARTICLE 1

Objectius

1. Aquest Acord estableix una associació entre, d'una part, la Unió Europea i els seus estats membres i, d'una altra part, el Principat d'Andorra i la República de San Marino, cadascuna com a part separada (en endavant, "l'Associació").
2. Les finalitats d'aquesta Associació són:
 - (a) garantir la participació respectiva dels estats associats en el mercat interior, que inclou la lliure circulació de persones, la lliure circulació de mercaderies, la lliure circulació de serveis i la lliure circulació de capitals i una igualtat de condicions entre les parts contractants de conformitat amb aquest Acord, així com la participació dels estats associats en les polítiques horitzontals i d'acompanyament associades, tenint en compte la situació específica de cada estat associat; i
 - (b) establir un marc adequat per desenvolupar i promoure el diàleg i la cooperació entre la UE i els estats membres de la UE i cada estat associat en altres àmbits d'interès comú.

ARTICLE 2

Definicions

A efectes d'aquest Acord:

- (a) “Estats associats” designa Andorra i San Marino, respectivament;
- (b) “Part UE” designa la UE, o els estats membres de la UE, o la UE i els seus estats membres, d'acord amb les seves respectives àrees de competència, tal com es deriven del Tractat de la Unió Europea i del Tractat de Funcionament de la Unió Europea;
- (c) “Parts contractants” designa la part UE, d'una part, i Andorra i San Marino, de l'altra part;
- (d) “Parts associades” designa la part UE, part associada, d'una part, i Andorra o San Marino, respectivament, part associada, de l'altra part;
- (e) “Acord d'associació” designa l'Acord marc, els protocols marc, els Protocols Estat associat i els annexos als Protocols Estat associat;
- (f) “Acord marc” designa l'Acord d'associació sense els protocols i els annexos;
- (g) “Protocol Estat associat” designa el protocol relatiu a un estat associat i els seus annexos respectius que estableixen les condicions especials per a l'assoliment dels objectius i els elements vinculats a l'adopció del cabal del mercat interior de la UE;
- (h) “Protocol marc” designa un protocol comú a les parts contractants;
- (i) “Annexos del Protocol Estat associat” designa un text que conté els actes legals de la UE que són objecte d'aplicació d'aquest Acord, amb qualsevol adaptació;
- (j) “TJUE” designa el Tribunal de Justícia de la Unió Europea que inclou el Tribunal de Justícia i el Tribunal General;

- (k) “TUE” designa el Tractat de la Unió Europea;
- (l) “TFUE” designa el Tractat sobre el Funcionament de la Unió Europea.

ARTICLE 3

Valors

Aquest Acord es basa en els valors comuns de les parts contractants: el respecte de la dignitat humana, la llibertat, la democràcia, la igualtat, l'estat de dret i el respecte dels drets humans, incloent-hi els drets de les persones que pertanyen a minories. En una societat caracteritzada pel pluralisme, la no discriminació, la tolerància, la justícia, la solidaritat i la igualtat entre dones i homes, aquests valors són parts essencials d'aquest Acord.

ARTICLE 4

Principis

Per assolir els objectius establerts en l'article 1 de l'Acord marc, les parts associades prenen totes les mesures apropiades, de caràcter general o específic, per garantir el compliment de les obligacions derivades d'aquest Acord de conformitat amb els principis fonamentals següents:

- (a) el bon funcionament i l'homogeneïtat del mercat interior de la UE sobre la base de normes uniformes;
- (b) la seguretat jurídica i la igualtat de tracte dels operadors econòmics i dels particulars;
- (c) la consideració de la situació específica de cadascun dels estats associats.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL DEL TEXT APROVAT PEL CONSELL DE LA UNIÓ EUROPEA

Aquesta traducció té caràcter no oficial fins el moment de la seva signatura.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL

ARTICLE 5

Principi de no discriminació

En l'àmbit d'aplicació d'aquest Acord, i sense perjudici de les disposicions especials que conté, es prohibeix qualsevol discriminació per raons de nacionalitat.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL

PART II

LLIURE CIRCULACIÓ DE MERCADERIES, PERSONES, SERVEIS I CAPITALS

CAPÍTOL 1

LLIURE CIRCULACIÓ DE MERCADERIES

ARTICLE 6

Lliure circulació de mercaderies

La lliure circulació de mercaderies entre les parts associades s'estableix de conformitat amb les disposicions d'aquest Acord.

ARTICLE 7

Prohibició dels drets de duana

Es prohibeixen els drets de duana sobre les importacions i les exportacions entre les parts associades, així com totes les taxes d'efecte equivalent. Aquesta prohibició s'aplica també als drets de duana de caràcter fiscal.

ARTICLE 8

Prohibició de restriccions quantitatives

Es prohibeixen les restriccions quantitatives a les importacions i a les exportacions, entre les parts associades així com qualsevol mesura d'efecte equivalent.

ARTICLE 9

Prohibicions o restriccions sobre les importacions, les exportacions o el trànsit

1. Aquest Acord no exclou les prohibicions o restriccions sobre les importacions, les exportacions o les mercaderies en trànsit justificades per raons de moral pública, d'ordre públic o de seguretat pública, la protecció de la salut i la vida de les persones, dels animals o de les plantes, la protecció del patrimoni nacional amb valor artístic, històric o arqueològic, o la protecció de la propietat industrial o comercial. No obstant això, aquestes prohibicions o restriccions no poden constituir un mitjà de discriminació arbitrària o una restricció encoberta al comerç entre les parts associades.
2. Cal donar preferència a les mesures que tinguin el menor impacte en la lliure circulació de mercaderies entre les parts associades. La durada d'aquestes mesures s'ha de limitar al que sigui estrictament necessari per assolir els objectius establerts en l'apartat 1.

ARTICLE 10

Imposició interna

Cap de les parts associades imposa, directament o indirectament, als productes de l'altra part associada qualsevol tipus d'imposició interna que excedeixi el que imposa directament o indirectament sobre els productes nacionals similars. Tampoc es pot imposar als productes de l'altra part associada cap imposició interna de tal manera que permeti la protecció indirecta d'altres productes.

ARTICLE 11

Aplicació de l'aranzel duaner comú de la UE

En les seves relacions amb països tercers, els estats associats apliquen l'aranzel duaner comú de la UE de conformitat amb les disposicions establertes en els respectius Protocols Estat associat.

ARTICLE 12

Aplicació de la Política Comercial Comuna de la UE

En les seves relacions amb països tercers, els estats associats apliquen la Política Comercial Comuna de la UE, incloent-hi les mesures de defensa comercial de la UE, tal i com s'estableix a l'annex XXV de cada Protocol Estat associat.

ARTICLE 13

Altres normes

1. Les disposicions i arranjaments específics s'estableixen en:
 - (a) Annex I de cada Protocol Estat associat, en relació amb la seguretat alimentària i les qüestions veterinàries i fitosanitàries;
 - (b) Annex II de cada Protocol Estat associat, en relació amb els reglaments tècnics, les normes, els assajos i la certificació;
 - (c) Annex III de cada Protocol Estat associat, en relació amb la responsabilitat del producte;
 - (d) Annex IV de cada Protocol Estat associat, en relació amb l'energia;
 - (e) Annex XXIII de cada Protocol Estat associat, en relació amb la legislació duanera;
 - (f) Annex XXIV de cada Protocol Estat associat, en relació amb la legislació sobre agricultura; i
 - (g) Annex XXV de cada Protocol Estat associat, en relació amb aspectes altres que els establerts en l'article 12 de l'Acord marc.
2. Les disposicions i arranjaments específics a què es refereix l'apartat 1 s'han d'aplicar a tots els productes, llevat que s'estableixi el contrari.

CAPÍTOL 2

LLIURE CIRCULACIÓ DE PERSONES, TREBALLADORS I TREBALLADORS PER COMPTE PROPI

ARTICLE 14

Lliure circulació dels treballadors

1. Es garanteix la lliure circulació dels treballadors entre les parts associades
2. La llibertat de circulació de treballadors suposa l'eliminació de qualsevol discriminació basada en la nacionalitat entre els treballadors dels estats membres de la UE i de l'estat associat concernit en relació amb l'ocupació, la remuneració i altres condicions de treball i ocupació.
3. La llibertat de circulació de treballadors implica el dret, subjecte a limitacions justificades per raons d'ordre públic, de seguretat pública o de salut pública:
 - (a) d'acceptar ofertes de treball efectivament en curs;
 - (b) de circular lliurement dins del territori dels estats membres de la UE i de l'estat associat concernit amb aquesta finalitat;
 - (c) de romandre en el territori d'un estat membre de la UE o de l'estat associat concernit, amb finalitats laborals de conformitat amb les disposicions que regulen el treball dels nacionals d'aquest estat i que s'hagin establert per llei, per reglament o per actes administratius;

- (d) de romandre en el territori d'un estat membre de la UE o de l'estat associat concernit després d'haver-hi treballat.

- 4. Les disposicions d'aquest article no s'apliquen al treball a la funció pública.
- 5. Els Protocols Estat associat i, en particular, l'annex V de cada Protocol Estat associat contenen disposicions específiques sobre la llibertat de circulació dels treballadors.

ARTICLE 15

Seguretat social dels treballadors i treballadors per compte propi

Per garantir la lliure circulació dels treballadors i dels treballadors per compte propi, les parts associades han de garantir, en l'àmbit de la seguretat social, segons el que estableix l'annex VI de cada Protocol Estat associat, als treballadors i als treballadors per compte propi i a les persones al seu càrrec, en particular:

- (a) l'agregació, a efectes d'adquirir i conservar el dret a la prestació i de calcular l'import de la prestació, de tots els períodes tinguts en compte de conformitat amb les legislacions dels diversos països;
- (b) el pagament de les prestacions a persones residents en els territoris de les parts associades.

ARTICLE 16

Reconeixement mutu de diplomes

Amb la finalitat de facilitar a les persones l'accés i l'exercici de les activitats com a treballadors i treballadors per compte propi, les parts associades prenen les mesures necessàries, que es recullen a l'annex VII de cada Protocol Estat associat, relatives al reconeixement mutu de diplomes i altres títols, i a la coordinació de les disposicions establertes per llei, per reglament o per actes administratius de les parts associades en relació amb l'accés i l'exercici d'activitats per part dels treballadors i dels treballadors per compte propi.

CAPÍTOL 3

LLIBERTAT D'ESTABLIMENT

ARTICLE 17

Llibertat d'establiment

1. Es garanteix la llibertat d'establiment entre les parts associades, de conformitat amb el que disposa aquest Acord.
2. Es prohibeix qualsevol restricció a la llibertat d'establiment dels nacionals d'un estat membre de la UE o de l'estat associat concernit en el territori de qualsevol d'aquests estats. Això també s'aplica a l'establiment d'agències, sucursals o filials per part de nacionals de qualsevol estat membre de la UE o de l'estat associat concernit que s'hagin establert en el territori de qualsevol d'aquests estats.
3. La llibertat d'establiment inclou el dret a accedir i exercir activitats com a treballadors per compte propi i a constituir i gestionar entitats, en particular societats o empreses en el sentit a què es refereix l'apartat 2 de l'article 20 de l'Acord marc, en les condicions establertes per als seus propis nacionals per la legislació del país on s'efectua aquest establiment, sense perjudici del que disposa el capítol 5 de la part IV.
4. Els annexos VIII a XI i XXII de cada Protocol Estat associat, així com el Protocol marc 3, estableixen disposicions específiques sobre la llibertat d'establiment.

ARTICLE 18

Exercici de poders públics

Les disposicions d'aquest capítol no s'apliquen, en relació amb qualsevol part associada, a les activitats que en aquesta part associada estiguin relacionades, fins i tot ocasionalment, amb l'exercici de l'autoritat oficial.

ARTICLE 19

Disposicions especials per raons d'ordre públic, seguretat i salut públiques

Les disposicions d'aquest capítol i les mesures preses de conformitat amb aquestes disposicions no poden perjudicar l'aplicabilitat de les disposicions establertes per llei, per reglament o per un acte administratiu que estableixin un tracte especial per als nacionals d'un estat membre de la UE o de l'estat associat concernit, per raons d'ordre públic, seguretat pública o salut pública.

ARTICLE 20

Àmbit i definició de les societats

1. Les societats constituïdes de conformitat amb la legislació d'un estat membre de la UE o de l'estat associat concernit i que tinguin el seu domicili social, seu central o centre principal de negoci en el territori d'aquest estat, a efectes d'aquest capítol, han de ser tractades de la mateixa manera que les persones físiques que siguin nacionals dels estats membres de la UE o de l'estat associat concernit.

2. “Societats” designa les societats o empreses constituïdes de conformitat amb el dret civil o mercantil, incloent-hi les societats cooperatives, i altres persones jurídiques de dret públic o privat, a excepció de les que no tinguin ànim de lucre.

ARTICLE 21

Participació en el capital de les societats

Un estat membre de la UE o l'estat associat concernit ha d'atorgar als nacionals de l'altre estat el mateix tracte que als seus propis nacionals en relació amb la participació en el capital de les societats tal com s'estableix a l'apartat 2 de l'article 20 de l'Acord marc, sense perjudici de l'aplicació de les altres disposicions d'aquest Acord.

ARTICLE 22

Reconeixement mutu de diplomes

L'article 16 de l'Acord marc s'aplica a les matèries cobertes per aquest capítol.

ARTICLE 23

Disposicions específiques

La llibertat d'establiment en l'àmbit dels transports es regeix per les disposicions del capítol 6 de la part II.

CAPÍTOL 4

LLIBERTAT DE PRESTACIÓ DE SERVEIS

ARTICLE 24

Llibertat de prestació de serveis

1. La lliure prestació de serveis entre les parts associades es garanteix de conformitat amb aquest Acord.
2. Es prohibeix qualsevol restricció a la lliure prestació de serveis entre les parts associades respecte dels nacionals d'un estat membre de la UE o de l'estat associat concernit establerts en un altre estat diferent del destinatari del servei.
3. Els serveis es consideren "serveis" quan es presten normalment a canvi de remuneració, en la mesura que no es regeixen per les disposicions relatives a la lliure circulació de mercaderies, capitals i persones.
4. Els "serveis" inclouen, en particular, les activitats:
 - (a) de caràcter industrial;
 - (b) de caràcter comercial;
 - (c) de caràcter artesanal;

- (d) les professions liberals.

Sense perjudici del que disposa el capítol 3, la persona que presta un servei pot, per fer-ho, exercir temporalment la seva activitat a l'estat membre de la UE o a l'estat associat concernit on es presti el servei, en les mateixes condicions que aquest estat membre de la UE o estat associat concernit imposi als seus propis nacionals.

- 5. Els annexos IX a XI de cada Protocol Estat associat i el Protocol marc 3 contenen disposicions específiques relatives a la lliure prestació de serveis.

ARTICLE 25

No discriminació

Mentre no s'hagin suprimit les restriccions a la lliure prestació de serveis entre les parts associades, les parts associades han d'aplicar aquestes restriccions sense distinció per raons de nacionalitat o de residència a totes les persones que prestin serveis en el sentit de l'apartat 2 de l'article 24 de l'Acord marc.

ARTICLE 26

Disposicions específiques

1. La lliure prestació de serveis en l'àmbit dels transports es regeix per les disposicions del capítol 6 de la part II.
2. Els articles 16, 18, 19 i 20 de l'Acord marc són aplicables a les matèries regulades en aquest capítol.

CAPÍTOL 5

LLIURE CIRCULACIÓ DE CAPITALS

ARTICLE 27

Circulació de capitals

1. En el marc del que disposa aquest Acord, es prohibeixen les restriccions a la circulació de capitals entre les parts associades.
2. En el marc del que disposa aquest Acord, es prohibeixen les restriccions en els pagaments entre les parts associades.
3. L'annex XII de cada Protocol Estat associat conté disposicions específiques sobre la lliure circulació de capitals i pagaments.

ARTICLE 28

Mesures compatibles amb la lliure circulació de capitals

1. L'article 27 de l'Acord marc s'ha d'entendre sense perjudici del dret dels estats membres de la UE i dels estats associats a:
 - (a) aplicar les disposicions pertinents de la seva legislació fiscal que distingeixen entre contribuents que no es troben en la mateixa situació en relació amb el seu lloc de residència o en relació amb el lloc on s'inverteix el seu capital;

- (b) prendre totes les mesures necessàries per prevenir les infraccions a la legislació i a la reglamentació nacionals, en particular en l'àmbit fiscal i de la supervisió prudencial de les entitats financeres, o establir procediments per a la declaració de moviments de capital a efectes d'informació administrativa o estadística, o prendre mesures que estiguin justificades per raons d'ordre públic o de seguretat pública.
- 2. Les disposicions d'aquest capítol s'han d'entendre sense perjudici de l'aplicabilitat de les restriccions a la llibertat d'establiment que siguin compatibles amb aquest Acord.
- 3. Les mesures i procediments a què es refereixen els apartats 1 i 2 no poden constituir un mitjà de discriminació arbitrària ni una restricció encoberta a la lliure circulació de capitals i pagaments.

ARTICLE 29

Mesures de protecció en cas de dificultats de la balança de pagaments

Quan un estat membre de la UE la moneda del qual no sigui l'euro o un estat associat es troba en dificultats, o està greument amenaçat de patir dificultats en relació amb la seva balança de pagaments, ja sigui a conseqüència d'un desequilibri global en aquesta o a conseqüència del tipus de moneda a la seva disposició, i quan aquestes dificultats són en particular susceptibles de posar en perill el funcionament d'aquest Acord, l'estat membre de la UE o l'estat associat concernit poden prendre mesures de protecció.

ARTICLE 30

Mesures de salvaguarda relatives als moviments de capitals o pagaments

En circumstàncies excepcionals, dificultats greus, o davant l'amenaça que aquestes sobrevinguin, per al funcionament de la unió econòmica i monetària de la UE, la UE pot prendre o mantenir mesures de salvaguarda en relació amb els moviments de capitals o pagaments per un període no superior a 6 mesos, sempre que aquestes mesures siguin estrictament necessàries.

ARTICLE 31

Implementació de mesures de protecció

La UE, per una part, i cada estat associat, per l'altra part, han d'utilitzar els seus procediments interns per a l'aplicació de les disposicions de l'article 29 de l'Acord marc.

ARTICLE 32

Rol del Comitè Mixt en cas de mesures de protecció

1. Totes les mesures a què es refereix l'article 29 de l'Acord marc han de ser notificades immediatament al Comitè Mixt establert per l'article 76 de l'Acord marc.

2. Totes les mesures a què es refereix l'article 29 de l'Acord marc han de ser objecte de consultes i d'un intercanvi d'informació en el si del Comitè Mixt abans i després de la seva notificació.
3. En les situacions a què es refereix l'article 29 de l'Acord marc, quan es produeix una crisi sobtada en la balança de pagaments i no es poden seguir els procediments establerts en l'apartat 2 d'aquest article, l'estat membre de la UE o l'estat associat concernit pot, de manera cautelar, prendre les mesures de protecció necessàries. Aquestes mesures han de causar la menor pertorbació possible en el funcionament d'aquest Acord i no tenir un abast més ampli de l'estrictament necessari per resoldre les dificultats sobtades que hagin sorgit.
4. Quan es prenen les mesures a què es refereix l'apartat 3 d'aquest article, es notifiquen com a molt tard el dia de la seva entrada en vigor, i l'intercanvi d'informació i les consultes a què es refereix l'apartat 2 d'aquest article han de tenir lloc tan aviat com sigui possible a partir d'aquest moment.

CAPÍTOL 6

TRANSPORT

ARTICLE 33

Àmbit

1. Aquest Acord cobreix el transport combinat, per carretera, ferroviari, per vies navegables interiors i marítimes, incloent-hi els serveis relacionats amb aquests modes de transport.
2. Els objectius d'aquest Acord relacionats amb el transport s'han d'assolir de conformitat amb els articles 34 a 37 de l'Acord marc i amb les disposicions de l'Annex XIII de cada Protocol Estat associat.

ARTICLE 34

Aplicació no discriminatòria de les normes nacionals

Les disposicions d'una part associada relatives al transport combinat, ferroviari, per carretera, per vies navegables interiors i marítimes no incloses en l'annex XIII de cada Protocol Estat associat no poden ser menys favorables en el seu efecte directe o indirecte sobre els transportistes de l'altra part associada en comparació amb els transportistes nacionals d'aquesta part associada.

ARTICLE 35

Ajuts d'Estat al sector del transport

Els ajuts als serveis de transport han de ser compatibles amb aquest Acord si responen a les necessitats de coordinació del transport o si suposen el reemborsament per l'acompliment de determinades obligacions inherents al concepte de servei públic.

ARTICLE 36

Prohibició de tarifes o condicions discriminatòries

1. En cas de transport dins del territori de les parts associades, no hi pot haver discriminació que doni lloc a que els transportistes cobrin tarifes diferents i imposin condicions diferents per al transport de les mateixes mercaderies per les mateixes connexions de transport, per raons del país d'origen o de destinació de les mercaderies concernides.
2. El Comitè Mixt examina, per iniciativa pròpia o a petició d'una part associada, qualsevol cas de discriminació que es troba dins l'àmbit d'aplicació d'aquest article i adopta les decisions necessàries en el marc de les seves pròpies normes internes.

ARTICLE 37

Càrrecs per travessar les fronteres

Els càrrecs o taxes en relació amb el pas de fronteres que cobri un transportista a més de les tarifes de transport no han d'excedir un nivell raonable després de considerar els costos realment incorreguts. Les parts associades s'han d'esforçar per reduir progressivament aquests costos.

PART III

COMPETÈNCIA I ALTRES NORMES COMUNES

CAPÍTOL 1

NORMES APLICABLES A LES EMPRESES

ARTICLE 38

Acords entre empreses, decisions d'associacions d'empreses i, pràctiques concertades

1. Queden prohibits, per incompatibles amb el funcionament d'aquest Acord: tots els acords entre empreses, decisions d'associacions d'empreses i pràctiques concertades que poden afectar el comerç entre les parts associades i que tenen com a objecte o efecte la prevenció, restricció o distorsió de la competència en el territori de les parts associades, i en particular aquells que:
 - (a) fixen directament o indirectament els preus de compra o venda o qualsevol altra condició comercial;
 - (b) limiten o controlen la producció, els mercats, el desenvolupament tècnic o la inversió;
 - (c) reparteixen mercats o fonts de subministrament;

- (d) apliquen condicions diferents a les transaccions equivalents amb altres parts comercials, situant-les així en desavantatge competitiu;
 - (e) supediten la subscripció de contractes a l'acceptació per les altres parts d'obligacions complementàries que, per la seva naturalesa o segons l'ús comercial, no tenen relació amb l'objecte d'aquests contractes.
2. Qualsevol acord o decisió prohibida de conformitat amb aquest article s'anul·la automàticament.
3. No obstant això, l'apartat 1 pot ser declarat inaplicable en el cas de:
- qualsevol acord o categoria d'acords entre empreses;
 - qualsevol decisió o categoria de decisions d'associacions d'empreses; o
 - qualsevol pràctica concertada o categoria de pràctiques concertades;
- que contribueix a millorar la producció o distribució de mercaderies o a promoure el progrés tècnic o econòmic, permetent alhora als consumidors una part justa del benefici resultant, i que no:
- (a) imposa a les empreses concernides restriccions que no siguin indispensables per a la consecució d'aquests objectius;
 - (b) ofereix a aquestes empreses la possibilitat d'eliminar la competència respecte d'una part substancial dels productes concernits.

ARTICLE 39

Abús de posició dominant

Qualsevol abús per part d'una o més empreses d'una posició dominant dins del territori de les parts associades o en una part substancial d'aquest territori queda prohibit per incompatible amb el funcionament d'aquest Acord en la mesura que pugui afectar el comerç entre les parts associades.

Aquests abusos poden consistir, en particular, en:

- (a) imposar directament o indirectament preus de compra o venda deslleials o altres condicions comercials deslleials;
- (b) limitar la producció, els mercats o el desenvolupament tècnic en perjudici dels consumidors;
- (c) aplicar condicions diferents a transaccions equivalents amb altres parts comercials, situant-les així en desavantatge competitiu;
- (d) supeditar la subscripció de contractes a l'acceptació per les altres parts d'obligacions complementàries que, per la seva naturalesa o segons l'ús comercial, no tinguin relació amb l'objecte d'aquests contractes.

ARTICLE 40

Competència de la Comissió Europea

En cas que el comerç entre els estats membres de la UE sigui susceptible de ser afectat, la Comissió Europea és l'única competent per aplicar aquest Capítol.

ARTICLE 41

Criteris d'avaluació de pràctiques prohibides

Qualsevol pràctica prohibida pels articles 38 i 39 d'aquest Acord marc ha de ser avaluada de conformitat amb els criteris resultants de l'aplicació dels articles 101 i 102 del TFUE, així com de qualsevol legislació derivada vigent a la UE. Les disposicions pertinents s'estableixen a l'Annex XIV de cada Protocol Estat associat.

ARTICLE 42

Empreses públiques i empreses amb drets especials o exclusius o encarregades de la gestió de serveis d'interès econòmic general

1. En el cas d'empreses públiques i empreses a les quals els estats membres de la UE o els estats associats concedeixen drets especials o exclusius, els estats membres de la UE o els estats associats no poden promulgar ni mantenir en vigor cap mesura contrària a les normes contingudes en aquest Acord, en particular a les normes previstes en aquest Capítol.

2. Les empreses encarregades de la gestió de serveis d'interès econòmic general o que tenen el caràcter de monopoli generador d'ingressos estan subjectes a aquest Acord, en particular a les seves normes sobre competència, en la mesura que l'aplicació d'aquestes normes no obstaculitzi, de dret o de fet, l'acompliment de les tasques particulars que se'ls assignin. El desenvolupament del comerç no ha de veure's afectat en tal mesura que sigui contrari als interessos de les parts associades.

ARTICLE 43

Producció i comerç de productes agrícoles

Aquest Capítol s'aplica a la producció i al comerç de productes agrícoles dins dels límits establerts pels actes adoptats de conformitat amb l'article 42 del TFUE per a l'aplicació dels articles 101 i 102 del TFUE a la producció i al comerç de productes agrícoles.

CAPÍTOL 2

AJUTS D'ESTAT

ARTICLE 44

Principis generals

1. Llevat que s'estableixi el contrari en aquest Acord, són incompatibles amb el funcionament d'aquest Acord, en la mesura en què afectin el comerç entre les parts associades, els ajuts atorgats pels estats associats o els estats membres de la UE o mitjançant fons estatals sota qualsevol forma, que distorsionin o amenacin amb distorsionar la competència, afavorint determinades empreses o produccions.
2. Es consideren compatibles amb el funcionament d'aquest Acord:
 - (a) els ajuts de caràcter social, atorgats a consumidors individuals, sempre que aquests ajuts s'atorguin sense discriminació relacionada amb l'origen dels productes concernits;
 - (b) els ajuts per reparar els danys causats per desastres naturals o esdeveniments excepcionals.
3. Es poden considerar compatibles amb el funcionament d'aquest Acord:
 - (a) els ajuts per a promoure el desenvolupament econòmic de zones on el nivell de vida és anormalment baix o on hi ha una greu subocupació;

- (b) els ajuts per a promoure l'execució d'un projecte important d'interès comú europeu o per posar remei a una pertorbació greu en l'economia d'un estat membre de la UE o d'un estat associat;
- (c) els ajuts per facilitar el desenvolupament de determinades activitats econòmiques o de determinades zones econòmiques, quan aquests ajuts no afectin negativament les condicions comercials entre les parts associades en una mesura contrària als interessos de qualsevol d'elles;
- (d) els ajuts per a promoure la cultura i la conservació del patrimoni, incloent-hi la preservació dels valors naturals o culturals, quan aquests ajuts no afectin negativament les condicions comercials entre les parts associades en una mesura contrària als interessos de qualsevol d'elles.

ARTICLE 45

Transparència

Les parts associades han de garantir la transparència en relació amb els ajuts d'Estat en l'àmbit d'aplicació d'aquest Acord. Amb aquesta finalitat, cada part associada ha de garantir la publicació de la següent informació sobre cada ajut individual que excedeixi l'import establert en el cabal de la UE:

- (a) el text complet dels règims d'ajuts individuals o de les decisions de concessió d'ajuts i les normes d'aplicació;
- (b) la identitat de l'autoritat atorgant;
- (c) la identitat dels beneficiaris individuals;

- (d) la forma i l'import dels ajuts atorgats a cada beneficiari;
- (e) la data d'atorgament i, el tipus d'empresa;
- (f) la regió en què es troba el beneficiari; i
- (g) el principal sector econòmic d'activitat del beneficiari.

La Comissió Europea pot especificar els detalls de les obligacions de publicació establertes en aquest article.

ARTICLE 46

Revisió dels ajuts d'Estat per part de la Comissió

1. La Comissió Europea ha de ser informada, amb temps suficient perquè pugui presentar les seves observacions, dels plans dels estats associats per atorgar o modificar ajuts. Si considera que un projecte no és compatible amb el mercat interior, inicia sense demora el procediment previst a l'apartat 3. L'estat associat concernit no ha de dur a terme les mesures proposades fins que el procediment hagi conduït a una decisió definitiva.

2. La Comissió Europea, en cooperació amb els estats associats, manté en constant revisió els sistemes d'ajuts existents en aquests estats associats. Proposa a aquests últims les mesures oportunes que requereixi el desenvolupament progressiu o el funcionament del mercat interior. En el termini d'1 any a partir de l'entrada en vigor d'aquest Acord, els estats associats han de realitzar un inventari exhaustiu dels règims d'ajuts establerts abans de l'entrada en vigor d'aquest Acord i adaptar aquests règims d'ajuts als criteris a què es refereix l'article 44 de l'Acord marc en el termini de 2 anys a partir de l'entrada en vigor d'aquest Acord.
3. Si, després de notificar als interessats que presentin els seus comentaris, la Comissió Europea considera que els ajuts atorgats per un estat associat o mitjançant fons estatals d'un estat associat no són compatibles amb el mercat interior o que aquests ajuts s'apliquen de manera indeguda, ha de decidir que l'estat associat els supprimeixi o modifiqui en el termini que determini la Comissió Europea.
4. Si l'estat associat no compleix amb la decisió referida a l'apartat 3 en el termini establert, la Comissió Europea pot recórrer directament al TJUE.

ARTICLE 47

Interpretació i aplicació de les normes sobre ajuts d'Estat

1. Per derogació de l'article 81 de l'Acord marc, les parts associades es comprometen a aplicar i interpretar els articles 44, 45 i 46 de l'Acord marc de conformitat amb els criteris d'aplicació de les normes establertes en els articles 93, 106, 107 i 108 del TFUE, així com qualsevol legislació derivada vigent a la UE.

2. L'annex XV de cada Protocol Estat associat estableix les disposicions a què es refereix l'apartat 1 d'aquest article.
3. Sense perjudici de l'apartat 1, el Comitè Mixt pot adoptar decisions per modificar l'annex XV de cada Protocol Estat associat.

ARTICLE 48

Producció i comerç de productes agrícoles

Les normes sobre ajuts d'Estat no s'apliquen a la producció i el comerç dels productes agrícoles enumerats a l'Annex I del TFUE.

CAPÍTOL 3

ALTRES NORMES COMUNES

ARTICLE 49

Contractació pública i drets de propietat intel·lectual, industrial i comercial

1. L'Annex XVI de cada Protocol Estat associat conté disposicions i arranjaments específics aplicables a la contractació pública. Llevat que s'estableixi el contrari, aquestes disposicions i arranjaments específics s'han d'aplicar a totes les mercaderies i serveis esmentats en aquest Annex.
2. L'annex XVII de cada Protocol Estat associat conté disposicions i arranjaments específics aplicables a la propietat intel·lectual, industrial i comercial. Llevat que s'estableixi el contrari, aquestes disposicions i arranjaments específics s'apliquen a totes les mercaderies i serveis.

PART IV

DISPOSICIONS HORITZONTALS RELATIVES A LES QUATRE LLIBERTATS

CAPÍTOL 1

POLÍTICA SOCIAL

ARTICLE 50

Millora de les condicions de treball

Les parts associades estan d'acord en la necessitat de promoure la millora de les condicions de treball i de vida dels treballadors.

ARTICLE 51

Salut i seguretat dels treballadors

1. Les parts associades han de prestar especial atenció a fomentar millores, especialment en l'entorn de treball, quant a la salut i la seguretat dels treballadors. Per ajudar a assolir aquest objectiu, s'han d'aplicar uns requisits mínims d'implementació gradual, tenint en compte les condicions i normes tècniques aplicables a les parts associades. Aquests requisits mínims no han d'impedir que qualsevol part associada mantingui o introdueixi mesures més estrictes per a la protecció de les condicions de treball, compatibles amb aquest Acord.

2. L'annex XVIII de cada Protocol Estat associat conté les disposicions que especifiquen els requisits mínims a què es refereix l'apartat 1 d'aquest article.

ARTICLE 52

Dret laboral

En l'àmbit del dret laboral, les parts associades han de prendre les mesures necessàries per garantir el bon funcionament d'aquest Acord. Aquestes mesures s'especifiquen a l'annex XVIII de cada Protocol Estat associat.

ARTICLE 53

Igualtat de retribució per un treball igual per a dones i homes

1. Cada part associada ha de garantir i mantenir l'aplicació del principi que dones i homes han de rebre una remuneració igual per un mateix treball.

A efectes d'aquest article, "retribució" designa el sou o salari bàsic o mínim ordinari i qualsevol altra contraprestació, ja sigui en efectiu o en espècie, que els treballadors reben, directament o indirectament, per la seva ocupació, del seu ocupador.

Igualtat de retribució sense discriminació per raó de sexe significa:

- (a) que pagament la retribució per la mateixa feina a preu fet s'ha de calcular sobre la base de la mateixa unitat de mesura;
- (b) que pagament la retribució de la feina per unitat de temps ha de ser el mateix per al mateix lloc de treball.

2. L'Annex XVIII de cada Protocol Estat associat conté disposicions específiques per a l'aplicació de l'apartat 1 d'aquest article.

ARTICLE 54

Igualtat de tracte entre dones i homes

Les parts associades han de promoure el respecte pel principi d'igualtat de tracte entre dones i homes mitjançant l'aplicació de les disposicions especificades en l'Annex XVIII de cada Protocol Estat associat.

ARTICLE 55

Diàleg social

Les parts associades han d'esforçar-se a promoure el diàleg entre els empresaris i els treballadors, fins i tot a escala europea.

CAPÍTOL 2

PROTECCIÓN DEL CONSUMIDOR

ARTICLE 56

Protección del consumidor

L'Annex XIX de cada Protocol Estat associat conté disposicions sobre la protecció del consumidor.

CAPÍTOL 3

MEDI AMBIENT I CLIMA

ARTICLE 57

Objectius relacionats amb el medi ambient i el clima

1. Les actuacions de les parts associades relacionades amb el medi ambient i el clima han de perseguir els objectius següents:
 - (a) preservar, protegir i millorar la qualitat del medi ambient;
 - (b) contribuir a la protecció de la salut humana;
 - (c) garantir una utilització prudent i racional dels recursos naturals; i
 - (d) promoure mesures de lluita contra el canvi climàtic.
2. L'actuació de les parts associades en relació amb el medi ambient i el clima s'ha de basar en els principis segons els quals s'han de prendre mesures preventives, els danys ambientals s'han de rectificar prioritàriament en el seu origen i, qui contamina ha de pagar. Els requisits de protecció mediambiental i l'acció climàtica han de ser un component de les altres polítiques de les parts associades.

ARTICLE 58

Mesures de protecció

L'Annex XX de cada Protocol Estat associat conté les disposicions específiques sobre mesures de protecció que s'han d'aplicar de conformitat amb l'article 57 de l'Acord marc.

ARTICLE 59

Mesures nacionals més estrictes

Les mesures de protecció a què es refereix l'article 58 de l'Acord marc no han d'impedir que qualsevol part associada mantingui o introdueixi mesures de protecció més estrictes compatibles amb aquest Acord.

CAPÍTOL 4

ESTADÍSTIQUES

ARTICLE 60

Cooperació en l'àmbit de les estadístiques

1. Les parts associades han de garantir la producció i difusió d'informació estadística coherent i comparable per descriure i supervisar tots els aspectes econòmics, socials i ambientals rellevants dels estats associats.
2. A efectes de l'apartat 1, les parts associades han de desenvolupar i utilitzar mètodes, definicions i classificacions harmonitzats, així com programes i procediments comuns d'organització del treball estadístic a nivells administratius adequats i observant degudament la necessitat de confidencialitat estadística.
3. L'Annex XXI de cada Protocol Estat associat conté disposicions específiques sobre les estadístiques.
4. El Protocol marc 5 conté disposicions específiques sobre l'organització de la cooperació en l'àmbit de les estadístiques.

CAPÍTOL 5

DRET DE SOCIETATS

ARTICLE 61

Dret de societats

L'Annex XXII de cada Protocol Estat associat conté disposicions específiques sobre el dret de societats.

PART V

COOPERACIÓ

ARTICLE 62

Cooperació antifrau

1. Les parts associades es comprometen a lluitar eficaçment contra el frau, la corrupció, el contraban i qualsevol altra activitat il·legal que afecti els interessos financers de la UE.

Amb aquesta finalitat, les autoritats competents dels estats associats, d'una part, i la Comissió Europea, l'Oficina Europea de Lluita contra el Fraude (OLAF) i la Fiscalia Europea, de l'altra, han de col·laborar estretament, consultar-se regularment i ajudar-se mútuament dins dels seus respectius mandats. Les autoritats competents dels estats associats i l'OLAF poden subscriure acords administratius per a la seva cooperació.

Preferentment, aquests acords s'han d'adoptar abans que un estat associat pugui rebre fons de la UE en relació amb la seva participació en programes finançats per la UE.

Els estats associats han de cooperar amb la UE en la lluita contra el frau i es comprometen a adaptar gradualment les seves polítiques i la seva legislació a les disposicions antifrau de la UE sense que, no obstant això, estiguin obligats a harmonitzar-les. Aquestes disposicions s'enumeren en els Protocols Estat associat.

2. Les parts associades poden intercanviar proves, anàlisis o altres tipus d'informació, incloent-hi les dades personals, amb la finalitat de prevenir, detectar, investigar, processar i sancionar, administrativament i penalment, el frau, la corrupció, el contraban i qualsevol altra activitat il·legal que afecti els seus respectius interessos financers.

La informació i les proves transmeses o obtingudes de conformitat amb aquest article, independentment de la seva forma, estan sotmeses al secret professional i han de gaudir de la protecció de què gaudeixin les informacions comparables, incloent-hi les dades personals, conferida per la legislació interna de la part associada que les rebi i per les disposicions corresponents aplicables a les institucions de la UE.

En particular, aquestes informacions i proves no es poden comunicar a persones diferents d'aquelles que, en les institucions de la UE o les autoritats dels estats associats que, per la seva funció, estiguin obligades a conèixer-les, ni es poden utilitzar per part de les institucions de la UE o de les autoritats dels estats associats per a finalitats altres que les que entren en l'àmbit d'aplicació d'aquest article.

3. L'OLAF pot dur a terme controls i inspeccions *in situ* dels operadors econòmics en el territori de l'estat associat concernit quan aquest estat associat rebi fons de la UE de conformitat amb programes finançats per la UE, quan la Comissió Europea hagi encomanat a l'OLAF tasques d'execució pressupostària de conformitat amb aquests programes o quan activitats fraudulentess a l'estat associat siguin en detriment dels drets de duana de la UE o d'altres recursos propis identificats per una Decisió del Comitè Mixt. Les autoritats competents de l'estat associat concernit han d'ajudar a l'OLAF en aquest sentit en el marc de l'estreta cooperació a què es refereix l'apartat 1.

Dins dels límits de les seves competències i sobre la base d'una sol·licitud degudament justificada a les autoritats competents d'un estat associat, l'OLAF pot dur a terme controls i inspeccions *in situ* dels operadors econòmics en el territori d'aquest estat associat en casos diferents dels previstos en el punt primer d'aquest paràgraf, sempre que l'autoritat competent no s'oposi a aquesta sol·licitud degudament justificada.

ARTICLE 63

Cooperació en altres matèries

1. Les parts associades reconeixen i es comprometen a aplicar els principis de bon govern en matèria fiscal, incloent-hi les normes internacionals vigents sobre transparència i intercanvi d'informació, fiscalitat justa i normes mínimes contra l'erosió de la base imposable i el trasllat de beneficis. Les parts associades han de promoure el bon govern en matèria fiscal, millorar la cooperació internacional en matèria fiscal i facilitar la protecció dels ingressos fiscals.
2. Les parts associades es comprometen a modificar, en un termini de 4 anys a partir de l'entrada en vigor d'aquest Acord, el Protocol Estat associat per incloure disposicions sobre assistència mútua per el cobrament de tots els crèdits tributaris.

PART VI

COOPERACIÓ FORA DE LES QUATRE LLIBERTATS

ARTICLE 64

Àmbits de cooperació

Les parts associades poden reforçar o ampliar la seva cooperació en el marc de les activitats de la UE en els àmbits de:

- la recerca i el desenvolupament tecnològic;
- els serveis de la informació;
- el medi ambient;
- l'acció climàtica;
- l'educació, la formació i la joventut;
- la política social;
- la protecció del consumidor;
- les petites i mitjanes empreses;

- el turisme;
- la política audiovisual;
- la protecció civil;
- la cooperació judicial en matèria civil;
- la cultura;
- la comunicació;
- les xarxes transeuropees;
- la política regional; i
- la salut pública;

en la mesura que aquestes qüestions no estiguin regulades per les disposicions d'altres parts d'aquest Acord.

ARTICLE 65

Diàleg i consulta

1. Les parts associades poden reforçar el seu diàleg per tots els mitjans apropiats, en particular mitjançant els procediments previstos a la part VII, amb l'objectiu d'identificar àmbits i activitats en què una cooperació més estreta podria contribuir a la consecució dels seus objectius comuns en els àmbits a què es refereix l'article 64 de l'Acord marc.
2. En particular, les parts associades poden intercanviar informació i, a petició d'una d'elles, celebrar consultes en el si del Comitè Mixt sobre plans o propostes d'establiment o modificació de programes marc, programes específics, accions i projectes en els àmbits a què es refereix l'article 64 de l'Acord marc.
3. La part VII s'ha d'aplicar *mutatis mutandis* en relació amb aquesta part sempre que aquesta darrera o els Protocols Estat associat en disposin específicament.

ARTICLE 66

Formes de cooperació

La cooperació prevista a l'article 64 de l'Acord marc pot adoptar una de les formes següents:

- (a) la participació dels estats associats en programes marc, programes específics, projectes o altres accions de la UE;

- (b) l'establiment d'activitats conjuntes en àrees específiques, que poden incloure la concertació o coordinació d'activitats, la fusió d'activitats existents i l'establiment d'activitats conjuntes ad hoc;
- (c) l'intercanvi formal i informal o el subministrament d'informació;
- (d) els esforços comuns per fomentar determinades activitats en tot el territori de les parts associades;
- (e) la legislació paral·lela, si escau, de contingut idèntic o similar;
- (f) la coordinació, quan sigui d'interès mutu, dels esforços i activitats a través d'organitzacions internacionals o en el context d'aquestes, i de la cooperació amb països tercers.

ARTICLE 67

Participació dels estats associats en programes marc, programes específics, projectes o altres accions de la UE

Quan la cooperació adopti la forma de participació dels estats associats en un programa marc, un programa específic, un projecte o una altra acció de la UE, s'han d'aplicar els principis següents:

- (a) els estats associats poden tenir accés a la totalitat o a algunes parts del programa;
- (b) la condició dels estats associats en els comitès que assisteixen a la Comissió en la gestió o el desenvolupament d'una activitat de la UE a la qual els estats associats poden contribuir financerament de conformitat amb la seva participació ha de reflectir plenament aquesta contribució;

- (c) les decisions de la UE, a excepció de les relatives al pressupost general de la UE, que afecten directament o indirectament un programa marc, un programa específic, un projecte o una altra acció en què els estats associats participen mitjançant una decisió de conformitat amb aquest Acord, estan subjectes a les disposicions de l'apartat 3 de l'article 65 de l'Acord marc; el termes i les condicions de la participació continuada en l'activitat concernida poden ser revisades pel Comitè Mixt conforme a l'article 72 de l'Acord marc;
- (d) a nivell de projecte, les institucions, empreses, organitzacions i nacionals dels estats associats tenen els mateixos drets i obligacions en el programa de la UE o en una altra acció concernida que els aplicables a les institucions, empreses, organitzacions i nacionals dels estats membres interlocutors de la UE; el mateix s'aplica *mutatis mutandis* als participants en els intercanvis entre els estats membres de la UE i els estats associats de conformitat amb l'activitat concernida;
- (e) els estats associats i les seves institucions, empreses, organitzacions i nacionals han de tenir els mateixos drets i obligacions en relació amb la difusió, avaluació i explotació dels resultats que els aplicables als estats membres de la UE i les seves institucions, empreses, organitzacions i nacionals;
- (f) les Parts associades es comprometen, de conformitat amb les seves respectives normes i reglaments, a facilitar el moviment dels participants en programes o altres accions en la mesura necessària.

ARTICLE 68

Participació financera dels estats associats

1. Quan la cooperació prevista en aquesta part implica una participació financera d'un estat associat, aquesta participació adopta una de les formes següents:
 - a) La contribució dels estats associats, derivada de la seva participació en les activitats de la UE, s'ha de calcular proporcionalment:
 - als crèdits de compromís, i
 - als crèdits de pagament,

consignats cada any per a la UE en el seu pressupost general per a cada línia pressupostària corresponent a les activitats concernides.

El factor de proporcionalitat que determina la contribució dels estats associats és la suma de les proporcions entre, d'una part, el producte interior brut a preus de mercat de cada estat associat i, d'altra part, la suma dels productes interiors bruts a preus de mercat dels estats membres de la UE i de l'estat associat concernit. Aquest factor s'ha de calcular, per a cada exercici pressupostari, sobre la base de les dades estadístiques més recents.

L'import de la contribució dels estats associats ha de ser addicional, tant en crèdits de compromís com en crèdits de pagament, als imports consignats per a la UE en el pressupost general en cada línia corresponent a les activitats concernides.

Les contribucions per pagar cada any per part dels estats associats s'han de determinar sobre la base dels crèdits de pagament.

Els compromisos subscrits per la UE amb anterioritat a la participació, sobre la base d'aquest Acord, dels estats associats en les activitats concernides, així com els pagaments que en resultin, no poden donar lloc a cap contribució per part dels estats associats.

- (b) La contribució financera dels estats associats derivada de la seva participació en determinats projectes o altres activitats s'ha de basar en el principi que cada estat associat ha de cobrir les seves pròpies despeses i fer una contribució adequada, fixada pel Comitè Mixt, a les despeses generals de la Unió Europea.
 - (c) El Comitè Mixt adopta les decisions necessàries relatives a la contribució dels estats associats als costos de l'activitat concernida.
2. Les disposicions detallades per a l'aplicació d'aquest article s'han d'establir en el Protocol Estat associat pel què fa a les modalitats d'aplicació de l'article 68 de l'Acord marc al que es refereix l'article 72 de l'Acord marc.

ARTICLE 69

Intercanvi d'informació entre autoritats públiques

Quan la cooperació adopta la forma d'intercanvi d'informació entre autoritats públiques, els estats associats tenen els mateixos drets de rebre informació i les mateixes obligacions de proporcionar-ne que els estats membres de la UE, amb subjecció als requisits de confidencialitat, que son fixats pel Comitè Mixt.

ARTICLE 70

Cooperació en àmbits específics

Els acords de cooperació s'estableixen en els Protocols Estat associat.

ARTICLE 71

Cooperació preexistent

Llevat que s'estableixi el contrari en un Protocol Estat associat, la cooperació ja establerta entre les parts associades en els àmbits establerts a l'article 64 de l'Acord marc en la data d'entrada en vigor d'aquest Acord s'ha de regir a partir d'aleshores per les disposicions pertinents d'aquesta part i d'aquell Protocol Estat associat.

ARTICLE 72

Funció dels Comitès Mixtos

Els Comitès Mixtos, de conformitat amb la part VI, adopten totes les decisions necessàries per a l'aplicació dels articles 64 a 71 de l'Acord marc i les mesures derivades d'aquest, que poden incloure, *inter alia*, l'elaboració, complementació o modificació del que disposa el Protocol Estat associat sobre les modalitats d'aplicació de l'article 68 de l'Acord marc, així com l'adopció de les disposicions transitòries necessàries per a l'aplicació de l'article 71 de l'Acord marc.

ARTICLE 73

Nous àmbits de cooperació

Les parts associades prenen les mesures necessàries per desenvolupar, enfortir o ampliar la cooperació en el marc de les activitats de la UE en àmbits no enumerats a l'article 64 de l'Acord marc, quan es consideri que aquesta cooperació pot contribuir a l'assoliment dels objectius d'aquest Acord o es consideri d'interès mutu. Aquests passos poden incloure la modificació de l'article 64 de l'Acord marc mitjançant l'addició de nous àmbits a les llistes que conté.

ARTICLE 74

Mesures nacionals

Sense perjudici del que disposen altres parts d'aquest Acord, les disposicions d'aquesta part no exclouen la possibilitat que qualsevol part associada prepari, prengui i apliqui mesures de forma independent.

PART VII

DISPOSICIONS INSTITUCIONALS

CAPÍTOL 1

LES INSTITUCIONS DE L'ASSOCIACIÓ

ARTICLE 75

Comitè d'Associació

1. S'estableix un Comitè d'Associació, que està format per representants de les parts contractants. Està facultat per examinar qualsevol qüestió general coberta per aquest Acord que es pugui plantejar entre la part UE i els estats associats.
2. El Comitè d'Associació està presidit alternativament per un representant de la part UE, un representant d'Andorra i un representant de San Marino.
3. El Comitè d'Associació adopta el seu reglament de mutu acord entre les parts contractants.
4. Per al compliment de les seves funcions, el Comitè d'Associació es reuneix amb la periodicitat que estableixi el seu reglament, almenys una vegada cada 2 anys. També es reuneix per iniciativa d'una de les parts contractants, de conformitat amb el seu reglament.

ARTICLE 76

Comitès Mixtos

1. S'estableixen dos Comitès Mixtos que estan formats respectivament per

(a) representants de la part UE i Andorra ("Comitè Mixt UE-Andorra"); i

(b) representants de la part UE i San Marino ("Comitè Mixt UE-San Marino").

A efectes d'aquest Acord marc, qualsevol referència a un Comitè Mixt s'entén que es refereix a qualsevol d'aquests Comitès Mixtos enumerats en els punts (a) i (b).

2. Els Comitès Mixtos han de vetllar per l'aplicació efectiva i el bon funcionament de les disposicions d'aquest Acord.

3. Dins dels respectius Comitès Mixtos, les parts associades han d'intercanviar opinions i informació sobre les qüestions cobertes per aquest Acord. En particular, les consultes dins dels respectius Comitès Mixtos han de tractar qualsevol qüestió coberta per aquest Acord que plantegi dificultats d'aplicació o interpretació i que sigui plantejada per una de les parts associades.

4. Per assolir els objectius d'aquest Acord i implementar la cooperació en àmbits d'interès comú, alhora que es garanteix el funcionament efectiu del mercat interior de la UE ampliat als estats associats de conformitat amb les disposicions i els termes d'aquest Acord, incloent-hi, en particular, els Protocols Estat associat, els respectius Comitès Mixtos han d'adoptar qualsevol decisió prevista en aquest Acord.

5. Els respectius Comitès Mixtos han d'adoptar, mitjançant resolució, el seu respectiu reglament, que ha de ser el mateix en el fons.
6. Els respectius Comitès Mixtos han d'estar presidits alternativament per cadascuna de les parts associades. La secretaria dels Comitès Mixtos ha d'estar a càrrec de la UE.
7. Per al desenvolupament de les seves funcions, els respectius Comitès Mixtos s'han de reunir periòdicament, i com a mínim 1 vegada a l'any, amb la periodicitat que s'especifiqui en el seu reglament. També es reuneixen per iniciativa del seu President o a petició d'una part associada. En aquest últim cas, el Comitè Mixt concernit s'ha de reunir com a màxim 2 mesos després de la petició d'una part associada.
8. Els respectius Comitès Mixtos poden optar per la creació de subcomitès o grups de treball que els ajudin en el desenvolupament de les seves tasques. Els respectius Comitès Mixtos han d'especificar, en el seu reglament, la metodologia, composició i modalitat de funcionament d'aquests subcomitès i grups de treball. Les seves tasques les han de determinar els Comitès Mixtos en cada cas individual.

ARTICLE 77

Presa de decisions per part dels Comitès Mixtos

1. Un Comitè Mixt ha d'adoptar les seves decisions de mutu acord entre les parts associades. A petició d'una de les parts associades, el Comitè Mixt pertinent ha de mantenir un intercanvi d'opinions.

2. Les esmenes a un Protocol Estat associat s'han d'adoptar per decisió del Comitè Mixt pertinent, llevat que s'estableixi el contrari en el Protocol Estat associat respectiu.
3. Els annexos d'un Protocol Estat associat s'han de modificar per decisió del Comitè Mixt pertinent de conformitat amb l'article 81 de l'Acord marc.
4. Sempre que sigui factible i apropiat, els Comitès Mixtos han d'adoptar les seves decisions per a modificar els annexos dels Protocols Estat associat en paral·lel i sobre la base de propostes coordinades. Les decisions preses per un Comitè Mixt s'han de transmetre també a l'estat associat que no sigui membre d'aquest Comitè Mixt.
5. Un Comitè Mixt pot adoptar les seves decisions per procediment escrit, excepte quan una part associada sol·liciti que es prengui una decisió durant una reunió del Comitè Mixt.
6. Les decisions preses per un Comitè Mixt són vinculants per a les parts associades, que han de prendre les mesures necessàries per garantir que aquestes decisions entren en vigor en el seu ordenament jurídic i s'apliquen efectivament.

ARTICLE 78

Cooperació parlamentària

1. S'estableix un Comitè Parlamentari d'Associació. Es tracta d'un fòrum perquè els membres del Parlament Europeu i els membres dels parlaments dels estats associats es reuneixin i intercanviïn opinions, i contribueix, mitjançant el diàleg i el debat, a una millor comprensió entre la UE i els estats associats en els àmbits objecte d'aquest Acord.
2. El Comitè Parlamentari d'Associació ha d'estar integrat, d'una part, per membres del Parlament Europeu i, d'una altra, per membres dels parlaments dels estats associats. El nombre total de membres del Comitè d'Associació Parlamentària està establert per l'Estatut del Comitè Parlamentari d'Associació contingut en el Protocol marc 7.
3. El Comitè Parlamentari d'Associació s'ha de reunir alternativament a la Unió Europea i a un dels estats associats amb els intervals que ell mateix determini, de conformitat amb les disposicions establertes en el Protocol marc 7.
4. El Comitè d'Associació Parlamentària ha d'adoptar el seu reglament de conformitat amb l'Estatut del Comitè Parlamentari d'Associació.
5. El Comitè Parlamentari d'Associació està presidit alternativament per un representant del Parlament Europeu i per un representant d'un dels parlaments dels estats associats, de conformitat amb l'Estatut del Comitè Parlamentari d'Associació i amb el seu reglament.

ARTICLE 79

Cooperació entre agents econòmics i socials

1. S'estableix un Comitè Consultiu d'Associació d'agents econòmics i socials. Es dedica a promoure el diàleg i la cooperació entre les diverses organitzacions econòmiques i socials de la societat civil de la UE i dels estats associats. Aquest diàleg i cooperació han d'abastar tots els aspectes econòmics i socials de les relacions establertes per aquest Acord.
2. El Comitè Consultiu d'Associació d'agents econòmics i socials està integrat, d'una part, per membres del Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) i, de l'altra, pels agents econòmics i socials designats pels estats associats.
3. El Comitè Consultiu d'Associació dels agents econòmics i socials ha d'adoptar el seu reglament.
4. El Comitè Consultiu d'Associació dels agents econòmics i socials ha d'estar presidit alternativament per un representant del CESE i per representants dels agents econòmics i socials designats pels estats associats, de conformitat amb les disposicions establertes en el seu reglament.

CAPÍTOL 2

CONSULTA EN RELACIÓ AMB EL PROCEDIMENT DE DECISIÓ DE LA UNIÓ EUROPEA

ARTICLE 80

Elaboració d'un acte legal de la UE

1. Tan aviat com la Comissió Europea elabora un acte legal de la UE en un àmbit cobert per aquest Acord, la Comissió Europea ha d'informar-ne els estats associats i consultar informalment els seus experts de la mateixa manera i en el mateix termini que consulta els experts dels estats membres de la UE quan la Comissió Europea elabora les seves propostes.
2. En presentar la seva proposta al Consell de la Unió Europea i al Parlament Europeu, la Comissió Europea ha de transmetre'n còpies als estats associats.
3. A petició d'una de les parts associades, s'ha de dur a terme un intercanvi previ d'opinions en el Comitè Mixt o per qualsevol altre mètode adequat, que pot ser formal o informal. A petició d'una d'elles, les parts associades es consultaran de nou en punts importants abans de l'adopció de l'acte legal de la UE concernit. Els estats associats han d'informar, si escau, a la Comissió Europea de les seves reaccions, i poden indicar les seves situacions específiques respectives.

4. Quan la Comissió Europea elabora actes delegats en el sentit de l'article 290 del TFUE de conformitat amb un dels actes legislatius coberts per un o diversos protocols d'aquest Acord, la Comissió Europea ha d'implicar els estats associats tan plenament com sigui possible en la redacció de les seves propostes.
5. Quan la Comissió Europea elabora actes d'execució en el sentit de l'article 291 del TFUE de conformitat amb un dels actes legislatius coberts per un o diversos protocols d'aquest Acord, ha d'implicar els estats associats tan plenament com sigui possible en la redacció de les propostes que es presentaran posteriorment als comitès que assisteixen la Comissió Europea en l'exercici de les seves competències executives. En l'elaboració de les seves propostes, la Comissió Europea ha de consultar els experts dels estats associats de la mateixa manera i en el mateix termini que consulta els experts dels estats membres de la UE.
6. En els casos en què el Consell de la Unió Europea sigui requerit de conformitat amb el procediment aplicable al tipus de comitè implicat, la Comissió Europea ha de transmetre al Consell de la Unió Europea les opinions dels experts dels estats associats.
7. Els experts dels estats associats s'han d'associar a la tasca dels comitès que no estiguin coberts pels paràgrafs 4 i 5 quan això sigui necessari per garantir el funcionament correcte d'aquest Acord. Les llistes d'aquests comitès i, si escau, d'altres comitès de característiques similars, s'han d'incloure en els Protocols Estat associat. Les modalitats d'aquesta associació s'estableixen en els Protocols i annexos dels estats associats sobre les matèries respectives.

CAPÍTOL 3

HOMOGENEÏTAT

ARTICLE 81

Modificació dels Annexos

1. Per garantir el compliment dels principis de l'article 4 de l'Acord marc, les parts associades han de cooperar estretament perquè la presa de decisions per part dels Comitès Mixtos sigui eficient i ràpida i per garantir que els actes legals de la UE adoptats en els àmbits objecte d'aquest Acord s'incorporin als annexos pertinents tan aviat com sigui possible després de la seva adopció i transmissió als estats associats.
2. Els Comitès Mixtos han d'adoptar les decisions de modificació dels Annexos amb la finalitat de garantir, en la mesura del possible, l'aplicació simultània dels actes legals de la UE als que es refereix l'apartat 1, a la UE i la legislació nacional que els apliqui als estats associats. En cas de dificultats, les consultes entre les parts associades s'han d'intensificar formalment o informalment amb l'objectiu de trobar una solució mútuament acceptable, incloent-hi la possibilitat de prendre coneixement de l'equivalència de la legislació nacional. L'estat associat interessat ha de transmetre per escrit tota la informació útil a la UE perquè es pugui avaluar la situació en profunditat.

3. Les decisions dels Comitès Mixtos de conformitat amb l'apartat 2 d'aquest article s'han d'adoptar com a tard en el termini màxim de 6 mesos a partir de la data de remissió al Comitè Mixt corresponent. Si, un cop transcorregut aquest termini, un estat associat encara no ha consentit a incorporar un acte legal de la UE a l'Annex corresponent de conformitat amb l'apartat 1 d'aquest article, s'aplica el procediment de resolució de controvèrsies previst a l'article 90 de l'Acord marc. Es considera que l'assumpte ha estat remès al Comitè Mixt pertinent de conformitat amb l'apartat 1 de l'article 90 de l'Acord marc al final d'aquest període.
4. Quan una decisió d'un Comitè Mixt modifica un Annex que, de conformitat amb aquesta modificació, faci referència a actes legals de la UE, i quan aquesta modificació requereix l'adopció de mesures d'execució a l'estat associat concernit, aquestes mesures s'han de prendre en un termini igual al previst per a l'aplicació d'aquests actes legals de la UE pels estats membres de la UE, llevat que el Comitè Mixt decideixi el contrari. Aquest termini comença el dia d'entrada en vigor de la decisió del Comitè Mixt.

ARTICLE 82

Requisits constitucionals dels estats associats

1. Quan una decisió presa per un Comitè Mixt només pugui executar-se en un estat associat després del compliment de determinats requisits constitucionals, aquesta decisió ha d'entrar en vigor en l'ordenament jurídic d'aquest estat associat un cop s'hagin complert aquests requisits constitucionals. La data de compliment d'aquests requisits constitucionals s'ha de notificar a la UE.

2. Si un cop transcorregut un termini de 6 mesos des de l'adopció de la decisió del Comitè Mixt, no s'ha produït aquesta notificació, la decisió del Comitè Mixt s'ha d'aplicar provisionalment a l'espera del compliment dels requisits constitucionals previstos en el paràgraf 1, llevat que l'estat associat notifiqui a la UE que no es pot produir aquesta aplicació provisional i el per què.
3. Si transcorregut un termini de 12 mesos des de l'adopció de la decisió del Comitè Mixt, aquesta decisió no s'ha aplicat a l'estat associat, s'ha d'aplicar l'article 90 de l'Acord marc.

ARTICLE 83

Procediment automàtic

1. Per derogació de l'article 81 de l'Acord marc, quan l'Annex I d'un Protocol Estat associat faci referència a un acte legal de la UE, s'ha d'entendre que aquesta referència fa referència a aquest acte legal actualitzat, sense necessitat d'incorporar els nous actes legals a l'Annex I.
2. A efectes de l'apartat 1, s'ha d'entendre per “actualització d'un acte legal”:
 - (a) la substitució completa d'un acte de base de la UE per un nou acte de base;
 - (b) l'adopció d'actes delegats per la Comissió Europea per complementar o modificar determinats elements no essencials de l'acte de base de la UE;
 - (c) modificacions successives dels actes delegats a què es refereix la lletra (b);

- (d) l'adopció d'actes d'execució per part de la Comissió Europea necessaris per aplicar l'acte de base;
 - e) modificacions successives dels actes d'execució a què es refereix la lletra (d).
3. Cada any, a efectes de transparència, els Comitès Mixtos han de prendre nota dels actes legals de la UE que siguin objecte del procediment automàtic.

ARTICLE 84

Procediment simplificat

1. Per derogació de l'article 81 de l'Acord marc, i sense perjudici de l'article 83 del dit Acord, els estats associats han de prendre mesures simultàniament amb els estats membres de la UE corresponents a les adoptades pels estats membres de la UE de conformitat amb els actes legals pertinents de la UE adoptats en els camps següents, sense necessitat d'incorporar aquests nous actes legals a l'Annex I d'un Protocol Estat associat:
- (a) mesures de control de malalties animals;
 - (b) aliments i aliments per animals de països tercers que estiguin subjectes a restriccions;
 - (c) moviments no comercials d'animals de companyia;
 - (d) importacions de països tercers;
 - (e) alliberament al medi ambient.

2. Per derogació de l'article 106 de l'Acord marc, i sense perjudici del procediment previst a l'article 77 de l'Acord marc, la llista de l'apartat 1 d'aquest article pot ser modificada per decisió del Comitè Mixt.
3. Cada any, a efectes de transparència, els Comitès Mixtos han de prendre nota dels actes legals de la UE que estiguin subjectes a un procediment simplificat.

ARTICLE 85

Interpretació uniforme

1. Aquest Acord i els actes legals de la UE a què es refereix s'han d'interpretar i aplicar de manera uniforme.
2. Els actes legals de la UE a què es refereix aquest Acord i, en la mesura que la seva aplicació impliqui conceptes del dret de la UE, les disposicions d'aquest Acord, s'han d'interpretar i aplicar de conformitat amb la jurisprudència del TJUE, tant si es presenta amb caràcter previ com posterior a la signatura d'aquest Acord.
3. Els Comitès Mixtos han de revisar l'evolució de la jurisprudència del TJUE per identificar qualsevol discrepància entre l'ordenament jurídic intern d'un estat associat i la jurisprudència del TJUE, i estudiar com posar-hi fi.

4. Quan un estat associat, havent estat notificat per la Comissió Europea de l'existència d'una discrepància entre el seu ordenament jurídic intern i la jurisprudència del TJUE, no hagi adoptat les mesures necessàries per posar fi a la mateixa en un termini de 6 mesos, s'ha d'aplicar el procediment previst a l'article 90 de l'Acord marc. Es considera que l'assumpte ha estat remès al Comitè Mixt pertinent de conformitat amb l'apartat 1 de l'article 90 de l'Acord marc al final d'aquest període.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL

CAPÍTOL 4

EL PROCEDIMENT DE VIGILÀNCIA

ARTICLE 86

Vigilància general

1. Amb l'objectiu de garantir una vigilància uniforme de l'aplicació d'aquest Acord, la Comissió Europea i les autoritats nacionals dels estats associats han de cooperar, intercanviar informació i consultar-se mútuament sobre qüestions de política de vigilància i casos individuals.
2. La vigilància de l'aplicació d'aquest Acord l'han de dur a terme conjuntament les parts associades dins del Comitè Mixt corresponent. Quan la Comissió Europea o les autoritats nacionals d'un estat associat identifiquin un cas de no aplicació o d'aplicació incorrecta, l'han de remetre al Comitè Mixt amb l'objectiu de trobar-hi una solució acceptable. A falta d'una solució, s'ha d'aplicar el procediment previst a l'article 90 de l'Acord marc.
3. Les autoritats competents de les parts associades poden rebre i examinar reclamacions relatives a l'aplicació d'aquest Acord. En rebre aquestes reclamacions, han d'informar a l'altra part associada.

ARTICLE 87

Vigilància en sectors específics

1. Quan els actes legals de la UE enumerats en els Annexos confereixen poders a la Comissió Europea, incloent-hi els de presa de decisions o executius, davant les autoritats competents dels estats membres de la UE, els operadors econòmics o les persones físiques, la Comissió Europea ha de tenir els mateixos poders, *mutatis mutandis*, davant dels estats associats i les seves persones físiques i jurídiques. En els Protocols es poden establir disposicions específiques.
2. Per dur a terme les seves tasques de conformitat amb l'apartat 1, la Comissió Europea pot sol·licitar a les autoritats competents dels estats associats i a les persones físiques i jurídiques afectades qualsevol informació que consideri necessària.

ARTICLE 88

Cooperació amb les autoritats competents dels estats membres de la UE i les institucions de la UE

Un estat associat pot comptar amb la cooperació d'un o diversos estats membres de la UE o institucions de la UE per complir les seves obligacions en termes d'implementació i aplicació efectiva d'aquest Acord. En aquests casos, l'estat associat ha d'adoptar acords per establir els detalls d'aquesta cooperació i informar-ne la Comissió Europea dins del Comitè Mixt pertinent. Aquests acords no han d'afectar de cap manera les competències de la Comissió Europea.

CAPÍTOL 5

RESOLUCIÓ DE CONTROVÈRSIES I REVISIÓ JUDICIAL

ARTICLE 89

Principi d'exclusivitat

Les parts associades no poden sotmetre cap controvèrsia relativa a la interpretació o aplicació d'aquest Acord o dels actes legals de la UE a què es refereix, a cap mètode de resolució que no sigui el que s'hi estableix en aquest Acord.

ARTICLE 90

Resolució de controvèrsies entre les parts associades

1. Quan sorgeix una dificultat, les parts associades s'han de consultar entre si, esforçar-se perquè aquest Acord funcioni de manera efectiva i resoldre qualsevol problema mitjançant un diàleg constructiu. En cas de controvèrsia sobre la interpretació o l'aplicació d'aquest Acord o d'un acte legal de la UE a què es refereixi, la part UE o l'estat associat poden remetre l'assumpte al Comitè Mixt corresponent mitjançant una notificació per escrit. La part UE o l'estat associat que tingui la intenció de remetre l'assumpte al Comitè Mixt de conformitat amb aquest paràgraf ha d'informar prèviament l'altra part.

2. Quan la part UE o l'estat associat remetin l'assumpte al Comitè Mixt, el Comitè Mixt s'ha de reunir al més aviat possible en el termini de 2 mesos a partir de l'enviament de l'assumpte. S'ha de proporcionar al Comitè Mixt tota la informació pertinent perquè pugui fer un examen detallat de la situació. El Comitè Mixt examina totes les possibilitats de trobar una solució de conformitat amb aquest Acord, i pot adoptar qualsevol decisió que sigui útil per a tal fi.
3. Si el Comitè Mixt no aconsegueix trobar una solució a la dificultat esmentada en el primer apartat en un termini de 6 mesos a partir de la data de la primera reunió de conformitat amb aquest article, qualsevol de les parts associades pot remetre l'assumpte al TJUE. Per a la seva implementació i aplicació, el TJUE ha d'interpretar el que disposen els apartats 1 i 2 de l'article 85 de l'Acord marc. Quan una part associada es planteja remetre un assumpte al TJUE de conformitat amb aquest apartat, ho ha de notificar immediatament per escrit a l'altra part associada i proporcionar-li tota la informació rellevant.
4. Els estats associats han de gaudir dels mateixos drets que els estats membres de la UE i les institucions de la UE, i estaran subjectes als mateixos procediments davant del TJUE.
5. Les parts associades s'han de consultar entre si dins del Comitè Mixt i resoldre la seva controvèrsia per assegurar la implementació de la sentència del TJUE per part de la part UE o de l'estat associat en el termini de 12 mesos a partir de la data d'aquesta sentència. A aquest efecte, s'ha de facilitar al Comitè Mixt tota la informació rellevant que permeti un examen detallat de la situació.

6. En cas que el Comitè Mixt no resolgui la controvèrsia, pot adoptar una decisió sobre les mesures compensatòries per a la presumpta aplicació incorrecta d'aquest Acord, a fi de posar remei a possibles desequilibris. Aquesta decisió s'ha d'adoptar dins dels 12 mesos següents a la data de la sentència del TJUE.
7. Si el Comitè Mixt no ha pres una decisió sobre mesures compensatòries prevista en l'apartat 6, la part associada que al·legui una aplicació incorrecta d'aquest Acord pot adoptar mesures compensatòries per posar remei a possibles desequilibris. L'abast i la durada d'aquestes mesures s'han de limitar al que sigui estrictament necessari per posar remei a la situació i causar la menor pertorbació possible al funcionament d'aquest Acord.
8. La part associada afectada per les mesures a què es refereix l'apartat 7 pot presentar les seves observacions al Comitè Mixt amb vista a una decisió sobre la proporcionalitat d'aquestes mesures. Si el Comitè Mixt no pot adoptar una decisió en un termini de 3 mesos un cop l'assumpte li hagi estat remès, qualsevol de les parts associades pot sotmetre la qüestió de la proporcionalitat d'aquestes mesures a arbitratge de conformitat amb el Protocol marc 6. Cap qüestió relativa a la interpretació d'aquest Acord, tal com es refereix a l'apartat 3, es pot abordar en l'arbitratge. La sentència arbitral és vinculant per a les parts associades.

Quan s'hagin pres mesures compensatòries de conformitat amb els apartats 6 o 7, s'han de preservar els drets de les persones de conformitat amb aquest Acord en la data en què aquestes mesures entren en vigor, així com les obligacions concomitants de conformitat amb aquest Acord.

ARTICLE 91

Revisió judicial

1. Qualsevol revisió de la legalitat dels actes legals de la UE adoptats per les institucions, òrgans o agències de la UE en l'àmbit d'aplicació d'aquest Acord és competència exclusiva del TJUE.
2. Els actes legals de la UE a què es refereix l'apartat 1 dirigits a un estat associat o a una persona física o jurídica domiciliada o establerta en un estat associat estan subjectes a la revisió del TJUE. Aquesta revisió s'ha de dur a terme de conformitat amb l'article 263 del TFUE.
3. Sense perjudici de l'expiració del termini previst en l'apartat sisè de l'article 263 del TFUE, un estat associat, així com qualsevol persona física o jurídica domiciliada o establerta en el seu territori, poden, en els procediments en què es qüestioni un acte d'aplicació general adoptat per una institució, òrgan o organisme de la UE, al·legar les raons especificades en l'apartat segon de l'article 263 del TFUE per invocar la inaplicabilitat d'aquest acte davant del TJUE.

ARTICLE 92

Acció per omissió

1. Un estat associat, així com qualsevol persona física o jurídica domiciliada o establerta al seu territori, pot queixar-se al TJUE que una institució, organisme o agència de la UE no li ha dirigit un acte, en violació d'aquest Acord, altre que una recomanació o un dictamen.

2. L'acció a què es refereix l'apartat 1 només serà admissible si prèviament s'ha requerit a la institució, òrgan, organisme o agència de la UE perquè actuï. Si, en el termini de 2 mesos des del requeriment, la institució, òrgan, organisme o agència de la UE concernit no ha definit la seva posició, la demanda pot interposar-se en un termini addicional de 2 mesos.

ARTICLE 93

Recurs en cas de responsabilitat extracontractual

En els supòsits de responsabilitat extracontractual i de conformitat amb aquest Acord, un estat associat, així com les persones físiques o jurídiques domiciliades o establertes en el seu territori, poden remetre el cas al TJUE per obtenir una indemnització pels danys i perjudicis causats per les activitats de les institucions, òrgans, organismes o agències de la UE o pels seus funcionaris o altres agents en l'exercici de les seves funcions.

ARTICLE 94

Petició de resolució prejudicial

1. Quan, en un cas pendent davant d'un jutjat o tribunal d'un estat associat, es plantegi una qüestió relacionada amb la interpretació d'aquest Acord o amb la validesa d'un acte adoptat per institucions, òrgans, organismes o agències de la UE en l'àmbit d'aplicació d'aquest Acord, aquest jutjat o tribunal pot sol·licitar una resolució prejudicial del TJUE.
2. Quan aquesta qüestió es plantegi en un cas pendent davant d'un jutjat o tribunal d'un estat associat contra les decisions del qual no hi hagi cap recurs judicial de conformitat amb la legislació nacional de l'estat associat, aquest tribunal ha de presentar la qüestió davant del TJUE.

3. Un estat associat té dret a presentar exposicions de cas o observacions per escrit al TJUE en els casos en què un jutjat o tribunal d'un estat membre de la UE hagi sol·licitat una resolució prejudicial sobre aquest Acord, o quan un jutjat o tribunal d'un estat associat ho hagi fet en un cas contemplat a l'apartat 1.

ARTICLE 95

Dret aplicable als procediments davant del TJUE

Quan es plantegi una acció davant del TJUE de conformitat amb els articles 90 a 94 de l'Acord marc, el procediment aplicable davant del TJUE és el mateix que el previst en el dret de la UE en relació amb accions similars basades en el TFUE.

ARTICLE 96

Sentències del TJUE

1. Les sentències del TJUE dictades de conformitat amb aquest Acord són vinculants.
2. La institució, òrgan o organisme de la UE l'acte del qual hagi estat declarat nul, o l'omissió del qual hagi estat declarada contrària a aquest Acord, està obligat a prendre les mesures necessàries per donar compliment a la sentència del TJUE.

CAPÍTOL 6

MESURES DE SALVAGUARDA I FORÇA MAJOR

ARTICLE 97

Mesures de salvaguarda

1. En cas de greus dificultats econòmiques, socials o mediambientals de caràcter sectorial o regional causades per l'aplicació d'aquest Acord i que puguin persistir, una part associada pot prendre unilateralment les mesures de salvaguarda adequades en les condicions i de conformitat amb els procediments establerts en aquest article.
2. Aquestes mesures de salvaguarda s'han de limitar en abast i durada al que sigui estrictament necessari per posar remei a la situació. S'ha de donar prioritat a les mesures que menys pertorbin el funcionament d'aquest Acord.
3. Quan una part associada es plantegi prendre les mesures de salvaguarda a què es refereix l'apartat 1 d'aquest article, ho ha de notificar immediatament a l'altra part associada i proporcionar-li tota la informació pertinent.
4. Les parts associades s'han de consultar immediatament entre si dins del Comitè Mixt pertinent amb l'objectiu de trobar una solució acceptable.

5. La part associada interessada no pot prendre mesures de salvaguarda abans que hagi transcorregut 1 mes des de la data de la notificació prevista a l'apartat 3, llevat que el procediment de consulta dins del Comitè Mixt hagi finalitzat abans. Quan, per circumstàncies excepcionals, es requereixi una acció immediata que impedeixi la consulta prèvia, la part associada afectada pot, sense demora i presentant ràpidament una notificació motivada al Comitè Mixt, prendre les mesures de salvaguarda d'emergència que siguin estrictament necessàries per posar remei a la situació.
6. La part associada interessada ha de notificar immediatament les mesures adoptades al Comitè Mixt i proporcionar tota la informació pertinent.
7. Les mesures de salvaguarda adoptades s'han de sotmetre a consulta en el si del Comitè Mixt cada 3 mesos a partir de la data de la seva adopció, amb la finalitat de poder retirar-les abans de la seva data d'expiració o de poder limitar-ne l'abast. Qualsevol de les parts associades pot demanar al Comitè Mixt que revisi o derogui aquestes mesures.
8. Si una mesura de salvaguarda presa per una part associada crea un desequilibri entre els drets i les obligacions de conformitat amb aquest Acord, l'altra part associada pot prendre les mesures de reequilibri proporcionades que siguin estrictament necessàries per corregir el desequilibri. S'ha de donar prioritat a les mesures que menys pertorbin el funcionament d'aquest Acord.

9. Qualsevol de les parts associades pot sol·licitar en qualsevol moment al Comitè Mixt que decideixi sobre la proporcionalitat de les mesures a què es refereix l'apartat 1, de les mesures de salvaguarda d'emergència a què es refereix l'apartat 5 o de les mesures de reequilibri a què es refereix l'apartat 8. Si el Comitè Mixt no pot adoptar una decisió en els 3 mesos següents a la remissió de l'assumpte, qualsevol de les parts associades pot sotmetre a arbitratge la qüestió de la proporcionalitat d'aquestes mesures de conformitat amb el Protocol marc 6. Cap qüestió relativa a la interpretació d'aquest Acord pot ser tractada en arbitratge. La sentència arbitral ha de ser vinculant per a les parts en la controvèrsia.

ARTICLE 98

Força major

1. En cas d'atemptat terrorista o d'una catàstrofe natural o d'origen humà que afecti una part associada, aquesta part associada pot adoptar immediatament i unilateralment les mesures de salvaguarda adequades en les condicions i de conformitat amb els procediments establerts en aquest article.
2. Les mesures de salvaguarda a què es refereix l'apartat 1 s'han de limitar en abast i durada al que sigui estrictament necessari per posar remei a la situació. S'ha de donar prioritat a les mesures que menys pertorbin el funcionament d'aquest Acord.
3. La part associada interessada ha de notificar immediatament les mesures adoptades al Comitè Mixt i proporcionar tota la informació pertinent.

4. Les mesures de salvaguarda adoptades s'han de sotmetre a consulta en el si del Comitè Mixt cada 3 mesos a partir de la data de la seva adopció, amb la finalitat de poder retirar-les abans de la seva data d'expiració o de poder limitar-ne l'abast. Qualsevol de les parts associades pot demanar al Comitè Mixt en qualsevol moment que revisi o derogui aquestes mesures.
5. Si una mesura de salvaguarda presa per una part associada crea un desequilibri entre els drets i les obligacions de conformitat amb aquest Acord, l'altra part associada pot prendre les mesures de reequilibri proporcionades que siguin estrictament necessàries per corregir el desequilibri. S'ha de donar prioritat a les mesures que menys pertorbin el funcionament d'aquest Acord.
6. Qualsevol de les parts associades pot sol·licitar al Comitè Mixt que decideixi sobre la proporcionalitat de les mesures a què es refereixen els apartats 1 o 5. Si el Comitè Mixt no pot adoptar una decisió dins dels 3 mesos següents a la remissió de l'assumpte, qualsevol de les parts associades pot sotmetre a arbitratge la qüestió de la proporcionalitat d'aquestes mesures de conformitat amb el Protocol marc 6. Cap qüestió relativa a la interpretació del que disposa aquest Acord pot ser tractada en arbitratge. La sentència arbitral serà vinculant per a les parts en la controvèrsia.

ARTICLE 99

Decisions que imposen obligacions pecuniàries

1. Les decisions preses per la Comissió Europea de conformitat amb aquest Acord que imposin obligacions pecuniàries a persones que no siguin estats tenen caràcter executiu. El mateix s'aplica a les sentències del TJUE que imposen aquestes obligacions de conformitat amb els mètodes de resolució de controvèrsies previstos en aquest Acord.
2. L'execució s'ha de regir per les normes de procediment civil vigents a l'estat en el territori en què es realitzi. L'ordre d'execució s'ha d'annexar a la resolució, sense cap altra formalitat que la verificació de l'autenticitat de la resolució, per part de les autoritats que cada estat membre de la UE i estat associat designi a aquest efecte i que doni a conèixer a l'altra part associada.
3. Quan els tràmits a què es refereix l'apartat 2 hagin estat realitzats a petició de la part interessada, aquesta podrà procedir a l'execució presentant la qüestió directament davant l'autoritat competent de conformitat amb la llei de l'estat en el territori del qual s'hagi de dur a terme l'execució. L'execució només es pot suspendre per decisió del TJUE. No obstant això, els tribunals dels estats concernits tindran jurisdicció sobre les denúncies que indiquin que l'execució s'està duent a terme de manera irregular.

PART VIII

DISPOSICIONS GENERALS I FINALS

ARTICLE 100

Implementació

Les parts associades han de prendre les mesures generals o específiques necessàries per complir les seves obligacions de conformitat amb aquest Acord, dels respectius Protocols i dels actes legals de la UE que s'hi esmenten, i han d'abstenir-se de qualsevol mesura que pugui posar en perill la consecució dels seus objectius.

ARTICLE 101

Règim de propietat

Aquest Acord no ha de perjudicar en cap cas les normes de les parts associades que regulen el règim de propietat.

ARTICLE 102

Excepcions de seguretat

Cap disposició d'aquest Acord ha d'impedir que una part associada prengui mesures que:

- (a) siguin necessàries per prevenir la divulgació d'informació contrària als seus interessos essencials de seguretat;
- (b) es refereixin a la producció o el comerç d'armes, municions i materials de guerra o altres productes indispensables per a la defensa o per a la investigació, el desenvolupament o la producció indispensables per a la defensa, sempre que aquestes mesures no perjudiquin les condicions de competència respecte dels productes no destinats a fins específicament militars;
- (c) es refereixin a materials fissionables i fusionables o als materials dels quals es deriven;
- (d) siguin essencials per a la seguretat de la part associada en cas de disturbis interns greus que afectin el manteniment de la llei i l'ordre, en temps de guerra o tensió internacional greu que constitueixi una amenaça de guerra o per complir les obligacions que hagi acceptat en el marc de la Carta de les Nacions Unides amb la finalitat de mantenir la pau i la seguretat internacionals.

ARTICLE 103

Mesures restrictives de la UE

Els estats associats han de prendre les mesures necessàries per garantir que els drets i obligacions que es defineixen en aquest Acord no permetin o possibilitin de cap manera, dins de la seva jurisdicció, l'elusió de les mesures restrictives de la UE adoptades de conformitat amb l'article 29 del TUE i l'article 215 del TFUE.

ARTICLE 104

Àmbit territorial

1. L'Acord marc i els Protocols marc s'han d'aplicar als territoris en què s'apliquen el TUE i el TFUE, en les condicions establertes en aquests Tractats, i als territoris respectius d'Andorra i San Marino.
2. Cada Protocol Estat associat s'ha d'aplicar als territoris en què s'apliquen el TUE i el TFUE, en les condicions establertes en aquests Tractats, i al territori de l'estat associat concernit.

ARTICLE 105

Futures adhesions a la UE

1. La UE ha de notificar als estats associats qualsevol nova sol·licitud d'adhesió a la UE per part d'un país tercer. El Comitè d'Associació ha d'examinar qualsevol efecte de l'adhesió d'un país tercer a la UE en aquest Acord abans de la data d'aquesta adhesió.
2. En la mesura necessària, les parts contractants, abans de l'entrada en vigor d'un acord sobre l'adhesió d'un país tercer a la UE, han de modificar aquest acord de conformitat amb els seus procediments interns respectius.
3. Aquest Acord s'ha d'aplicar en relació amb qualsevol nou estat membre de la UE a partir de la data d'adhesió a la UE d'aquest nou estat membre.

ARTICLE 106

Modificació de l'Acord marc

Qualsevol part contractant pot presentar propostes de modificació de l'Acord marc a les altres parts contractants. Les propostes de modificació de l'Acord marc seran objecte de negociacions entre les parts contractants en el marc del Comitè d'Associació. Quan les parts contractants acordin una revisió de l'Acord marc, aquesta ha de ser signada i adoptada per les parts contractants i ha d'entrar en vigor quan totes les parts contractants notifiquin la finalització dels seus procediments interns respectius i quan dipositin els instruments de ratificació.

ARTICLE 107

Modificació dels Protocols marc

Qualsevol part contractant pot presentar propostes de modificació d'un Protocol marc a les altres parts contractants. Les propostes de modificació d'un Protocol marc seran objecte de negociacions entre les parts contractants en el marc del Comitè d'Associació. Quan les parts contractants acordin una modificació d'un protocol Marc, aquesta ha de ser signada i adoptada per les parts contractants i ha d'entrar en vigor quan totes les parts contractants notifiquin la finalització dels seus procediments interns respectius i quan dipositin els instruments de ratificació.

ARTICLE 108

Modificació dels Protocols Estat associat

La part UE o l'estat associat concernit poden presentar propostes de modificació del Protocol Estat associat respectiu. Les propostes de modificació d'un Protocol Estat associat seran objecte de negociacions entre les parts associades dins del Comitè Mixt pertinent. Quan les parts associades acordin la modificació del seu Protocol Estat associat, el Comitè Mixt ha d'adoptar la modificació mitjançant una decisió. Quan, de conformitat amb l'apartat 2 de l'article 77, el Protocol Estat associat estableixi que una modificació de la totalitat o part del mateix només pot entrar en vigor una vegada finalitzats els procediments interns propis de les parts associades, la decisió del Comitè Mixt només tindrà efecte després de la notificació per part de les parts associades de la finalització dels seus procediments interns respectius.

ARTICLE 109

Protocols i Annexos

Els Protocols marc, els Protocols Estat associat, els apèndixs, els Annexos i els actes que s'hi refereixen, adaptats a efectes d'aquest Acord, formen part integrant d'aquest Acord i tenen la mateixa força jurídica.

ARTICLE 110

Acords existents

1. Llevat que s'estableixi el contrari en aquest Acord i, en particular, en el Protocol marc 2 i en els Protocols Estat associat, l'aplicació de les disposicions d'aquest Acord ha de prevaldre sobre les disposicions dels acords bilaterals existents que vinculen la UE, d'una part, i un dels estats associats, d'una altra, en la mesura que el mateix objecte es regeixi per aquest Acord.
2. Llevat que s'estableixi el contrari en aquest Acord, quan aquest es refereixi, en la seva totalitat o en part, als acords bilaterals que vinculen la UE, d'una part, i un dels estats associats, d'una altra, s'ha d'entendre que inclouen modificacions d'aquest Acord i els acords successors que entrin en vigor per a ambdues parts associades en o després de la data d'entrada en vigor d'aquest Acord.

ARTICLE 111

Idiomes

1. Aquest Acord d'Associació està redactat en original únic, en llengua búlgara, croata, txeca, danesa, neerlandesa, anglesa, estoniana, finesa, francesa, alemanya, grega, hongaresa, irlandesa, italiana, letona, lituana, maltesa, polonesa, portuguesa, romanesa, eslovaca, eslovena, espanyola, sueca i catalana, sent cada text igualment autèntic.
2. Els textos dels actes legals de la UE a què es refereix aquest Acord d'Associació són igualment autèntics en les llengües búlgara, croata, txeca, danesa, neerlandesa, anglesa, estoniana, finlandesa, francesa, alemanya, grega, hongaresa, irlandesa, italiana, letona, lituana, maltesa, polonesa, portuguesa, romanesa, eslovaca, eslovena, espanyola i sueca tal com es publiquen al *Diari Oficial de la Unió Europea*, i aquests actes s'elaboren, per a la seva autenticació, en llengua catalana.

ARTICLE 112

Entrada en vigor, aplicació provisional i finalització

1. Les parts contractants han de ratificar, concloure o aprovar aquest Acord de conformitat amb els seus respectius requisits constitucionals o institucionals. Aquest Acord entra en vigor entre les tres parts contractants el primer dia del segon mes següent a l'última notificació de dipòsit dels instruments de ratificació, conclusió o aprovació davant la Secretaria General del Consell de la Unió Europea, que actua com a dipositari d'aquest Acord.

2. A l'espera de la finalització dels procediments de ratificació, conclusió o aprovació a què es refereix l'apartat 1, les parts contractants poden aplicar provisionalment aquest Acord íntegrament o parcialment a partir del primer dia del mes següent al mes en què una part contractant hagi dipositat els seus instruments de ratificació, conclusió o aprovació a la Secretaria General del Consell de la UE, llevat que una altra part contractant notifiqui que aquesta aplicació provisional no pot tenir lloc.
3. Si no es compleixen les condicions per a l'aplicació provisional entre les tres parts contractants de conformitat amb l'apartat 2, aquest Acord pot ser aplicat íntegrament o parcialment entre la part UE i un dels estats associats a partir del primer dia del segon mes següent al mes en què la part UE o l'estat associat hagi dipositat els seus instruments de ratificació, conclusió o aprovació a la Secretaria General del Consell de la Unió Europea, llevat que la part UE o l'estat associat concernit notifiqui que aquesta aplicació provisional no pot tenir lloc. Durant el termini d'aplicació d'aquest Acord conforme a aquest apartat, les referències al "Comitè d'Associació" contingudes en els articles 75, 105, 106 i 107 de l'Acord marc s'han d'entendre com a referències al Comitè Mixt corresponent. Durant el mateix període, aquest Comitè Mixt ha de decidir sobre les adaptacions tècniques de l'Acord d'Associació necessàries per garantir el seu correcte funcionament.
4. Una part associada pot denunciar aquest Acord notificant per escrit la seva decisió de denúncia de l'Acord a l'altra part associada. Aquest Acord deixarà d'aplicar-se entre les respectives parts associades 6 mesos després de la recepció de la notificació, conforme a les condicions establertes a l'apartat 5.
5. Aquest Acord ha de continuar aplicant-se entre la part UE i l'estat associat restant si la seva denúncia per part d'un dels estats associats no afecta totes les parts contractants.

6. Quan aquest Acord d'Associació deixi d'aplicar-se, es mantindran els drets i obligacions que els particulars i els operadors econòmics ja hi hagin adquirit. La part UE i l'estat o estats associats concernits han de decidir de mutu acord quines accions es prendran en relació amb els drets en el procés d'adquisició. Aquest apartat s'ha d'entendre sense perjudici de les disposicions específiques de l'article 90 de l'Acord marc.
7. A partir de la data des de la qual s'apliqui provisionalment aquest Acord conforme a l'apartat 2, o s'apliqui entre la part UE i un dels estats associats conforme a l'apartat 3, les referències en aquest Acord a la data d'entrada en vigor d'aquest Acord o a l'entrada en vigor d'aquest Acord s'han d'entendre com a referències a la data a partir de la qual aquest Acord s'aplica provisionalment conforme a l'apartat 2, o s'aplica entre la part UE i un dels estats associats conforme a l'apartat 3.

EN FE DE LA QUAL COSA, els Plenipotenciaris que subscriuen, degudament autoritzats a aquest efecte, han signat aquest Acord.

Realitzat a ... el ...

Per la Unió Europea

Pel Regne de Bèlgica,

Per la República de Bulgària,

Per la República Txeca,

Pel Regne de Dinamarca,

Per la República Federal d'Alemanya,

Per la República d'Estònia,

Per Irlanda,

Per la República Hel·lènica,

Pel Regne d'Espanya,

Per la República Francesa,

Per la República de Croàcia,

Per la República Italiana,

Per la República de Xipre,

Per la República de Letònia,

Per la República de Lituània,

Pel Gran Ducat de Luxemburg,

Per Hongria,

Per la República de Malta,

Pel Regne dels Països Baixos,

Per la República d'Àustria,

Per la República de Polònia,

Per la República Portuguesa,

Per Romania,

Per la República d'Eslovènia,

Per la República Eslovaca,

Per la República de Finlàndia, i

Pel Regne de Suècia,

Pel Principat d'Andorra

Per la República de San Marino

PROTOCOL MARC 1

SOBRE ADAPTACIONS HORITZONTALS

ARTICLE 1

Aplicació del cabal de la UE i adaptacions específiques

Les disposicions dels actes legals de la UE a què es refereixen els Protocols Estat associat són aplicables de conformitat amb aquest Acord i aquest Protocol marc, llevat que s'estableixi el contrari en el respectiu Protocol Estat associat. Les adaptacions específiques necessàries per als actes legals de la UE s'estableixen a l'Annex d'un Protocol Estat associat en el qual figura l'acte legal concernit.

ARTICLE 2

Considerants dels actes legals

Els considerants dels actes legals referits no estan adaptats a efectes d'aquest Acord. Els considerants són pertinents en la mesura necessària per a la correcta interpretació i aplicació, en el marc d'aquest Acord, de les disposicions contingudes en els dits actes legals de la UE.

ARTICLE 3

Disposicions transitòries

1. Quan es faci referència a aquest article en un Annex d'un Protocol Estat associat respecte a un acte legal de la UE, s'han d'aplicar els apartats 2 a 5 d'aquest article.
2. L'obligació de l'estat associat concernit d'implementar i aplicar l'acte legal de la UE ha de quedar suspesa fins al final del període especificat en l'Annex corresponent.
3. L'estat associat concernit pot, en qualsevol moment del període a què es refereix l'apartat 2, notificar al Comitè Mixt la seva intenció d'implementar l'acte legal de la UE abans que finalitzi aquest període. En aquest cas, l'estat associat ha d'especificar la data en què té la intenció d'aplicar aquest acte. El Comitè Mixt ha d'adoptar una decisió sobre la modificació de l'Annex corresponent.
4. L'aplicació d'un acte legal de la UE entre la part UE i l'estat associat concernit ha de quedar suspesa fins a la data més propera entre les següents:
 - (a) el primer dia següent a la finalització del període a què es refereix l'apartat 2; o
 - (b) la data a què es refereix l'apartat 3.
5. Durant la suspensió a què es refereix l'apartat 2, les relacions entre la part UE i l'estat associat concernit en relació amb les matèries que entren en l'àmbit de l'acte legal de la UE s'han de regir per les disposicions específiques de l'Annex corresponent.

ARTICLE 4

Disposicions sense període de temps especificat a l'Annex

1. Quan es faci referència a aquest article en un Annex d'un Protocol d'un estat associat en relació amb un acte legal de la UE, s'han d'aplicar els apartats 2 a 6 d'aquest article.
2. L'obligació de l'estat associat concernit d'implementar i aplicar l'acte legal de la UE ha de quedar suspesa.
3. L'estat associat concernit pot notificar en qualsevol moment al Comitè Mixt la seva intenció d'implementar l'acte legal de la UE. En aquest cas, l'estat associat ha d'especificar la data en què té la intenció d'aplicar aquest acte legal. El Comitè Mixt ha d'adoptar una decisió sobre la modificació de l'Annex corresponent.
4. El Comitè Mixt revisa la suspensió prevista en l'apartat 2 en qualsevol moment i, com a màxim, cada 5 anys, en funció de la necessitat de respondre a l'evolució del mercat, així com de qualsevol altre criteri específic que es pugui establir a l'Annex corresponent. Sobre la base d'aquesta revisió, el Comitè Mixt pot decidir modificar l'Annex corresponent per fixar un termini per a la implementació i aplicació de l'acte legal per part de l'estat associat concernit. Això és sense perjudici de l'article 90 de l'Acord marc que s'ha d'aplicar si és necessari per restablir la integritat i l'homogeneïtat del mercat interior.
5. L'aplicació d'un acte legal de la UE entre la part UE i l'estat associat concernit ha de quedar suspesa fins a la data en què entri en vigor la decisió del Comitè Mixt a què es refereix l'apartat 3 o, si escau, fins a la data en què finalitzi el termini a què es refereix l'apartat 4.

6. Durant la suspensió a què es refereix l'apartat 2, les relacions entre la part UE i l'estat associat concernit en relació amb les matèries que entren en l'àmbit de l'acte legal de la UE es regiran per les disposicions específiques de l'Annex corresponent.

ARTICLE 5

Disposicions sobre els comitès de la UE

Els procediments, arranjaments institucionals i altres disposicions relatives als comitès de la UE continguts en els actes legals a què fan referència els Protocols Estats associats s'estableixen a l'article 67 i als apartats 5, 6 i 7 de l'article 80 de l'Acord marc i en els Protocols Estats associats.

ARTICLE 6

Disposicions que estableixen procediments per adaptar o modificar els actes legals de la UE

Quan un acte legal de la UE esmentat en un Protocol Estat associat estableix procediments de la UE per a la seva adaptació, ampliació o modificació o per al desenvolupament de noves polítiques, iniciatives o actes de la UE, s'ha d'aplicar el procediment de presa de decisions pertinent previst en l'Acord marc.

ARTICLE 7

Procediments d'intercanvi d'informació i notificació

1. Quan un estat membre de la UE hagi de trametre informació a la Comissió Europea, un estat associat ha de trametre també aquesta informació a la Comissió Europea. S'ha d'aplicar el mateix quan la transmissió d'informació l'hagin de realitzar les autoritats competents.
2. Quan un estat membre de la UE hagi de trametre informació a un o més estats membres de la UE, ha de trametre també aquesta informació a la Comissió Europea. La Comissió Europea ha de trametre aquesta informació als estats associats.

Un estat associat ha de trametre la informació corresponent a un o més estats membres de la UE, que l'han de trametre a la Comissió Europea per a la seva distribució a tots els estats membres de la UE. S'ha d'aplicar el mateix quan la informació hagi de ser presentada per les autoritats competents.

3. En els àmbits en què, per raons d'urgència, es requereixi una transferència d'informació ràpida, han aplicar-se solucions sectorials adequades que prevegin l'intercanvi directe d'informació.
4. Llevat que s'estableixi el contrari en aquest Acord, les funcions de la Comissió Europea en el context dels procediments de verificació, informació, notificació o consulta i qüestions similars s'han de dur a terme, *mutatis mutandis*, també en relació amb els estats associats. Això és sense perjudici dels articles 5, 6 i 10 d'aquest Protocol marc.

5. La Comissió Europea i el Comitè Mixt corresponent han d'intercanviar tota la informació relativa a verificació, informació, notificació o consulta i qüestions similars a què es refereix l'apartat 4. Qualsevol qüestió que es plantegi en aquest context pot ser derivada al Comitè Mixt corresponent.

ARTICLE 8

Procediments de revisió i notificació

Quan, de conformitat amb un acte legal de la UE a què faci referència un Protocol Estat associat, la Comissió Europea o una altra institució de la UE hagi d'elaborar un informe, una declaració o un altre document similar, aquestes han d'elaborar simultàniament, llevat que s'estableixi el contrari, un informe, una declaració o un document similar corresponent respecte dels estats associats, llevat que aquest Acord estableixi el contrari. La Comissió Europea i els estats associats s'han de consultar i intercanviar informació durant l'elaboració dels seus respectius informes, declaracions o altres documents similars, dels quals s'han d'enviar còpies al Comitè Mixt corresponent.

ARTICLE 9

Publicació de la informació

1. Quan, de conformitat amb un acte legal de la UE a què faci referència un Protocol Estat associat, un estat membre de la UE hagi de publicar certa informació sobre fets, procediments i similars, també els estats associats hauran de publicar la informació pertinent de manera corresponent.

2. Quan, de conformitat amb un acte legal de la UE a què faci referència un Protocol Estat associat, els fets, procediments, informes i similars hagin de publicar-se al *Diari Oficial de la Unió Europea*, també s'hi haurà de publicar la informació corresponent sobre els estats associats.

ARTICLE 10

Drets i obligacions

Els drets conferits i les obligacions imposades als estats membres de la UE o a les seves entitats públiques, empreses o particulars en relació mútua, s'han d'entendre com a conferits o imposats a les parts associades, entenent-se també aquestes últimes, si escau, com a les seves autoritats competents, entitats públiques, empreses o particulars.

ARTICLE 11

Referències a territoris

Sempre que els actes legals de la UE a què facin referència els Protocols Estats associats continguin referències al territori de la Unió Europea, el mercat comú o el mercat interior, les referències s'han d'entendre, a efectes d'aquest Acord, com a referències als territoris de les parts contractants tal com es defineixen a l'article 104 de l'Acord marc.

ARTICLE 12

Referències als nacionals dels estats membres de la UE

Sempre que els actes legals de la UE a què facin referència els Protocols Estats associats continguin referències als nacionals dels estats membres de la UE, les referències s'han d'entendre, a efectes del present Acord, també com a referències als nacionals dels estats associats.

ARTICLE 13

Referències a idiomes

Quan un acte legal de la UE contemplat en un Protocol Estat associat confereixi als estats membres de la UE o a les seves entitats públiques, empreses o persones físiques drets o imposi obligacions en relació amb l'ús de qualsevol de les llengües oficials de la UE, s'ha d'entendre que els drets i obligacions corresponents en relació amb l'ús de qualsevol de les llengües oficials de totes les parts contractants s'han conferit o imposat a les parts contractants, les seves autoritats competents, entitats públiques, empreses o persones físiques.

ARTICLE 14

Entrada en vigor i implementació dels actes legals

Les disposicions sobre l'entrada en vigor o la implementació dels actes legals de la UE a què fan referència els Protocols Estats associats no són pertinents a efectes d'aquest Acord. Els terminis i dates per als estats associats per a l'entrada en vigor i la implementació dels actes legals es deriven de l'article 112 de l'Acord marc, així com del que disposen les disposicions transitòries establertes als articles 3 i 4 d'aquest Protocol marc.

ARTICLE 15

Destinatari dels actes legals de la UE

Les disposicions que indiquen que un acte legal de la UE s'adreça als estats membres de la UE no són pertinents a efectes d'aquest Acord.

PROTOCOL MARC 2

SOBRE ELS ACORDS EXISTENTS

Tal com estableix l'article 110 de l'Acord marc, les parts contractants han acordat que els següents acords bilaterals existents que vinculen la UE, d'una part, i un dels estats associats, de l'altra, han de continuar sent d'aplicació després de l'entrada en vigor d'aquest Acord:

- (a) Acord entre la Comunitat Europea i el Principat d'Andorra pel qual s'estableixen mesures equivalents a les establertes a la Directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagament d'interessos¹², fet a Brussel·les el 15 de novembre del 2004, i al Memoràndum d'Entesa que l'acompanya, modificat pel Protocol d'esmena de l'Acord entre la Comunitat Europea i el Principat d'Andorra pel qual s'estableixen mesures equivalents a les establertes a la Directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagament d'interessos¹³, fet a Brussel·les el 12 de febrer del 2016 i al Protocol d'esmena de l'Acord entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea relatiu a l'intercanvi automàtic d'informació sobre comptes financers per millorar el compliment fiscal internacional, fet a Brussel·les el 13 d'octubre del 2025¹⁴;
- (b) Acord entre la Comunitat Europea i la República de San Marino pel qual s'estableixen mesures equivalents a les establertes a la Directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagament d'interessos¹⁵, fet a Brussel·les el 7 de desembre del 2004 i al Memoràndum d'Entesa que l'acompanya, modificat pel Protocol d'esmena de l'Acord entre la Comunitat Europea i la República de San Marino pel qual s'estableixen mesures equivalents a les establertes a la Directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagament d'interessos¹⁶, fet a Brussel·les el 8 de desembre del 2015, i el Protocol d'esmena de l'Acord entre el Principat d'Andorra i la República de San Marino relatiu a l'intercanvi automàtic d'informació sobre

¹² DO L 359 del 4.12.2004, p. 33.

¹³ DO L 268 de l'1.10.2016, p. 40.

¹⁴ DO L 2025/2400 del 5.12.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/2400/oj

¹⁵ DO L 381 del 28.12.2004, p. 33.

¹⁶ DO C 346 del 31.12.2015, p. 3.

comptes financers per millorar el compliment fiscal internacional¹⁷, fet a Brussel·les el 13 d'octubre del 2025¹⁸;

- (c) Acord monetari entre la Unió Europea i el Principat d'Andorra¹⁹, fet a Brussel·les el 30 de juny del 2011;
- (d) Acord monetari entre la Unió Europea i la República de San Marino²⁰, fet a Brussel·les el 27 de març del 2012²¹.

¹⁷ DO L 2025/2400 del 5.12.2025.

¹⁸ DO L 2025/2428 del 5.12.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2428/oj.

¹⁹ DO C 369 del 17.12.2011, p. 1.

²⁰ DO C 121 del 26.4.2012, p. 5.

²¹ DO C 121 del 26.4.2012, p. 5.

PROTOCOL MARC 3

SOBRE ELS SERVEIS FINANCERS

PREÀMBUL

Aquest Protocol marc té en compte les especificitats dels estats associats i com els seus mercats de serveis financers haurien d'integrar-se dins del mercat interior de serveis financers de la UE i la seva infraestructura de supervisió. Tenint en compte això, haurien d'establir-se normes i disposicions específiques per assegurar una integració harmoniosa en el mercat.

L'adopció d'un enfocament esglaonat per a la implementació i l'aplicació dels actes legals de la UE s'estableix a fi d'oferir a l'estat associat la flexibilitat per prioritzar segments específics dels actes legals de la UE per als quals té la intenció de prestar serveis financers transfronterers en primer lloc. Aquest enfocament permet a l'estat associat adoptar gradualment els actes legals de la UE i aplicar-los de manera progressiva, tenint en compte les seves circumstàncies i preferències particulars.

La valoració de la infraestructura de supervisió de l'estat associat, mitjançant una avaluació per accedir al mercat interior de serveis financers de la UE, i posteriors avaluacions periòdiques, serveix per valorar la seva eficàcia, solidesa i adequació, tenint en compte les característiques del sector financer de l'estat associat, com ara la seva naturalesa, diversitat, extensió i complexitat. Un marc de supervisió sòlid és crucial per garantir la integritat i l'estabilitat del mercat interior de la UE, promoure la confiança entre els participants del mercat i salvaguardar els interessos dels consumidors i els inversors. A les autoritats de supervisió de la UE se'ls encomana un rol fonamental en la realització d'aquestes avaluacions que requereixen d'una manera àmplia, quan sigui necessària, la col·laboració i cooperació actives de les autoritats competents dels estats membres de la UE.

Tenint en compte les especificitats d'Andorra i de San Marino i les modalitats particulars d'integració en el mercat que s'inclouen en aquest Protocol marc, esdevé necessari incloure-hi acords específics i salvaguardes en matèria de supervisió, que son sense perjudici de i diferents dels acords i de les salvaguardes que governen les relacions entre els estats membres de la UE i el mercat interior com un tot. Per prevenir abusos de la llibertat d'establiment, caldria exigir als operadors financers amb seu als estats associats que prestin almenys una part dels seus serveis dins de la jurisdicció dels estats associats. Les autoritats competents dels estats associats hauran d'evitar la creació d'entitats jurídiques amb mínima o nul·la substància que realitzin molt poca o nul·la activitat econòmica en la seva jurisdicció. Aquests acords i salvaguardes en matèria de supervisió es limiten estrictament al present Acord i no pretenen constituir un precedent, ni estendre's més enllà del seu àmbit d'aplicació ni aplicar-se en altres contextos.

PART I

DISPOSICIONS GENERALS

ARTICLE 1

Objectius

Els objectius d'aquest Protocol marc són:

- (a) garantir la integritat del mercat interior de la UE ampliat, la transparència del mercat, la protecció dels consumidors i dels inversors, i abordar els riscos relacionats amb el frau als consumidors, el blanqueig de capitals i els delictes financers;
- (b) promoure la prevenció de riscos potencials per a l'estabilitat financera;
- (c) establir un marc per a l'adequació gradual de la legislació i del marc regulador de l'estat associat amb els actes legals de la UE aplicables al sector dels serveis financers;
- (d) facilitar l'ampliació progressiva del mercat interior de la UE per als serveis financers a l'estat associat;
- (e) promoure una cooperació sincera en matèria de regulació i de supervisió dins de l'àmbit dels serveis financers entre la UE i l'estat associat.

ARTICLE 2

Definicions

A efectes d'aquest Protocol marc:

- (a) “serveis financers” designa els serveis regulats pels actes legals de la UE enumerats en els Annexos IX, XII i XXII de cada Protocol Estat associat;
- (b) “Autoritats de supervisió de la UE” designa l'Autoritat Bancària Europea (EBA) establerta pel Reglament (UE) núm. 1093/2010 del Parlament Europeu i del Consell²², l'Autoritat Europea d'Assegurances i Pensions de Jubilació (EIOPA) establerta pel Reglament (UE) núm. 1094/2010 del Parlament Europeu i del Consell²³, l'Autoritat Europea de Valors i Mercats (ESMA) establerta pel Reglament (UE) núm. 1094/2010 del Parlament Europeu i del Consell²⁴, o l'Autoritat contra el Blanqueig de Capitals i el Finançament del Terrorisme (AMLA) establerta pel Reglament (UE) 2024/1620 del Parlament Europeu i del Consell²⁵.

ARTICLE 3

Condicions d'accés al mercat interior de la UE

1. Un estat associat ha de tenir accés al mercat interior de la UE per als serveis financers si s'han complert les condicions següents:
 - (a) la implementació i l'aplicació completa, plena i efectiva dels actes legals de la UE

²² Reglament (UE) núm. 1093/2010 del Parlament Europeu i del Consell, del 24 de novembre del 2010, pel qual s'estableix una Autoritat Europea de Supervisió (Autoritat Bancària Europea), es modifica la Decisió núm. 716/2009/CE i es deroga la Decisió 2009/78/CE de la Comissió (DOUE L 331 del 15.12.2010, p. 12).

²³ Reglament (UE) núm. 1094/2010 del Parlament Europeu i del Consell, del 24 de novembre del 2010, pel qual s'estableix una Autoritat Europea de Supervisió (Autoritat Europea d'Assegurances i Pensions de Jubilació), es modifica la Decisió núm. 716/2009/CE i es deroga la Decisió 2009/79/CE de la Comissió (DOUE L 331 del 15.12.2010, p. 48).

²⁴ Reglament (UE) núm. 1095/2010 del Parlament Europeu i del Consell, del 24 de novembre del 2010, pel qual s'estableix una Autoritat Europea de Supervisió (Autoritat Europea de Valors i Mercats), es modifica la Decisió núm. 716/2009/CE i es deroga la Decisió 2009/77/CE de la Comissió (DOUE L 331 del 15.12.2010, p. 84).

²⁵ Reglament (UE) 2024/1620 del Parlament Europeu i del Consell, del 31 de maig del 2024, pel qual s'estableix l'Autoritat per a la Prevenció del Blanqueig de Capitals i del Finançament del Terrorisme, i es modifiquen els Reglaments (UE) núm. 1093/2010, (UE) núm. 1094/2010 i (UE) núm. 1095/2010 (DOUE L, 2024/1620 del 19.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1620/oj>).

aplicables al sector dels serveis financers, tal com s'estableix en els Annexos IX, XII i XXII del Protocol Estat associat corresponent;

- (b) l'existència i el bon funcionament de la capacitat i les disposicions de supervisió per al sector dels serveis financers; i
 - (c) la conclusió d'un memoràndum d'entesa entre les autoritats competents de l'estat associat i les autoritats de supervisió de la UE relatiu a la cooperació en matèria de supervisió, intercanvi d'informació i consulta.
2. Per valorar si s'han complert les condicions establertes a les lletres (a) i (b) de l'apartat 1, la Comissió Europea ha de fer una avaluació exhaustiva de conformitat amb les disposicions establertes a la Part II d'aquest Protocol marc. Aquesta avaluació ha d'incloure una revisió del sector financer de l'estat associat, una valoració de la implementació i aplicació dels actes legals de la UE corresponents, i una avaluació de la infraestructura de supervisió de l'estat associat.
3. L'avaluació a què es refereix l'apartat 2 d'aquest article s'ha de dur a terme a demanda de l'estat associat quan consideri reunides les condicions establertes a l'apartat 1 d'aquest article. L'estat associat ha de presentar la seva sol·licitud a través del Subcomitè de Serveis Financers establert de conformitat amb l'article 20 d'aquest Protocol marc.

ARTICLE 4

Accés parcial al mercat interior de la UE

1. Un estat associat pot optar per no buscar l'accés a tot el mercat interior de la UE per als serveis financers, excloent temporalment un o més dels segments de mercat següents:
- (a) banca;
 - (b) assegurances i reassegurances;

(c) gestió d'actius;

(d) mercats de valors.

A efectes del primer subapartat, l'estat associat ha de notificar la seva intenció a la Comissió Europea en el termini d'1 any des de la data d'entrada en vigor d'aquest Acord, indicant els segments que vulgui excloure temporalment. En rebre aquesta notificació, la Comissió Europea, en el termini de 2 mesos, ha de donar una resposta a l'estat associat comunicant la llista de disposicions dels actes legals de la UE que l'estat associat no està obligat a implementar i aplicar temporalment.

2. Rebuda la resposta a què es refereix el segon subapartat de l'apartat 1 d'aquest article, el Comitè Mixt, creat per l'article 76 de l'Acord marc, ha d'adoptar una decisió de conformitat amb l'article 81 del dit Acord per modificar l'Annex IX del Protocol Estat associat corresponent, sobre la base de la llista facilitada per la Comissió Europea a l'estat associat concernit, per especificar:

(a) la llista de disposicions dels actes legals de la UE per a les quals es requereix la plena implementació i aplicació per part de l'estat associat;

(b) la llista de disposicions dels actes legals de la UE per a les quals l'obligació de plena implementació i aplicació per part de l'estat associat queda temporalment suspesa de conformitat amb l'apartat 1 d'aquest article.

3. Quan l'estat associat opti per la derogació prevista en l'apartat 1 d'aquest article, l'article 3 d'aquest Protocol marc s'ha d'aplicar únicament al segment o segments de mercat per als quals l'estat associat vulgui obtenir accés al mercat, mentre aquesta derogació continuï vigent.

4. Quan l'estat associat, en una fase posterior, vulgui obtenir accés al mercat interior de la UE en un o més dels segments per als quals inicialment va sol·licitar una derogació de conformitat amb l'apartat 1 d'aquest article, ha d'informar degudament la Comissió Europea de la seva intenció. El Comitè Mixt ha de modificar l'Annex IX del Protocol Estat associat corresponent de conformitat amb l'article 81 de l'Acord marc per actualitzar la llista de disposicions aplicables dels actes legals de la UE. Les disposicions dels actes legals de la UE que ja no siguin objecte d'una derogació de conformitat amb l'apartat 1 d'aquest article han de ser degudament implementades i aplicades per l'estat associat abans de que pugui obtenir accés al segment o als segments corresponents. L'avaluació a què es refereix l'apartat 2 de l'article 3 d'aquest Protocol marc s'ha de dur a terme cada vegada que l'estat associat decideixi sol·licitar l'accés a un segment de mercat addicional.
5. La derogació prevista en l'apartat 1 d'aquest article ha de tenir una durada màxima de 15 anys a partir de la data d'entrada en vigor d'aquest Acord. Com a màxim 1 any abans de la finalització de la durada màxima de la derogació, les parts associades han de modificar l'Annex IX del Protocol Estat associat per garantir que totes les disposicions pertinents dels actes legals de la UE siguin implementades i aplicades per l'estat associat abans de la data de finalització d'aquesta derogació. 6 mesos abans d'aquesta data de finalització, l'estat associat ha d'haver implementat i aplicat de manera completa, plena i efectiva totes les disposicions de la UE per al sector dels serveis financers. L'avaluació a què es refereix l'apartat 2 de l'article 3 d'aquest Protocol marc ha de valorar el compliment de l'obligació d'implementar i aplicar de manera completa, plena i efectiva totes les disposicions de la UE per al sector dels serveis financers per part de l'estat associat, de conformitat amb el que es preveu en aquest apartat.

ARTICLE 5

Pla d'acció per a la implementació i aplicació dels actes legals de la UE

1. Abans d'obtenir accés al mercat interior de la UE per als serveis financers, o a un o més dels seus segments de mercat, l'estat associat ha de preparar un pla d'acció i un calendari per assolir la implementació i l'aplicació dels actes legals de la UE per al sector dels serveis financers o per a un o més dels seus segments de mercat.
2. L'estat associat ha de notificar a la Comissió Europea, a través del Subcomitè de Serveis Financers, l'adopció del pla d'acció i de qualsevol modificació significativa que es faci en aquest pla. L'estat associat pot facilitar informes de seguiment derivats del pla d'acció.
3. De conformitat amb l'apartat 3 de l'article 3 d'aquest Protocol marc, sobre la base del seu pla d'acció, l'estat associat ha de determinar, discrecionalment, el moment adequat per sol·licitar a la Comissió Europea que realitzi l'avaluació necessària per obtenir accés al mercat interior de la UE.

ARTICLE 6

Entrada en vigor de l'accés al mercat

1. Un cop adoptada la recomanació positiva per part de la Comissió Europea a què es refereix l'apartat 3 de l'article 11 d'aquest Protocol marc, complint totes les condicions necessàries de l'article 3 d'aquest Protocol marc, i per recomanació del Subcomitè de Serveis Financers, el Comitè Mixt ha d'adoptar una decisió que permeti a l'estat associat l'accés a un o més segments del mercat interior de la UE per als serveis financers.
2. La decisió a què es refereix l'apartat 1 ha de tenir efecte el primer dia del mes següent a la data d'adopció de la decisió del Comitè Mixt.
3. Durant el període en què estigui vigent la derogació a què es refereix l'apartat 1 de l'article 4 d'aquest Protocol marc, l'accés dels operadors de la UE al mercat financer de l'estat associat ha de començar en la data en què entri en vigor la decisió del Comitè Mixt, que atorga a l'estat associat accés a un o més segments del mercat interior de la UE per als serveis financers. Aquest accés al mercat ha d'estar limitat al segment o segments a què es refereixi aquesta decisió.

ARTICLE 7

Prestació local de serveis a l'estat associat

1. Les autoritats de supervisió de l'estat associat han de vetllar perquè els proveïdors de serveis financers establerts al seu territori desenvolupin una part substancial de la seva activitat en les seves jurisdiccions, donant servei als seus mercats. Han de prohibir l'establiment en les seves jurisdiccions de proveïdors sense operacions comercials actives o actius significatius.
2. El compliment de l'obligació establerta en l'apartat 1 s'ha de monitoritzar en el context del seguiment de la infraestructura de supervisió de l'estat associat a què es refereix l'article 13 d'aquest Protocol marc.

PART II

AVALUACIÓ PER OBTENIR ACCÉS AL MERCAT INTERIOR DE LA UE

ARTICLE 8

Revisió del sector financer de l'estat associat

1. Sota la supervisió de la Comissió Europea, les autoritats de supervisió de la UE pertinents i la Junta Única de Resolució establerta pel Reglament (UE) núm. 806/2014 del Parlament Europeu i del Consell²⁶ han de, en el seu respectiu marc de competències i de conformitat amb el dret de la UE, realitzar una revisió del sector financer de l'estat associat de la manera següent:
 - a) l'estat associat ha de facilitar a cada autoritat de supervisió de la UE pertinent i a la Junta Única de Resolució:
 - (i) una descripció detallada del seu sector financer, incloent-hi una llista de proveïdors de serveis financers autoritzats o registrats i la seva forma jurídica, la identitat dels seus directors, la identitat i nacionalitat dels accionistes, les relacions de grup, la rellevància econòmica (total d'actius bancaris, actius sota gestió, total de primes d'assegurances);
 - (ii) qualsevol informació complementària requerida per qualsevol de les autoritats de supervisió de la UE pertinents i per la Junta Única de Resolució per a la realització d'aquesta revisió de conformitat amb aquest article;
 - (b) cada autoritat de supervisió de la UE pertinent ha de fer revisions del balanç i de la qualitat dels actius per als sectors bancari i d'assegurances sobre la base de la seva

²⁶ Reglament (UE) núm. 806/2014 del Parlament Europeu i del Consell, del 15 de juliol del 2014, pel que s'estableixen normes uniformes i un procediment uniforme per a la resolució d'entitats de crèdit i de determinades empreses de serveis d'inversió en el marc d'un Mecanisme Únic de Resolució i un Fons Únic de Resolució i es modifica el Reglament (UE) núm. 1093/2010 (DOUE L 225 del 30.7.2014, p. 1).

pròpia metodologia, en cooperació amb les autoritats competents pertinents de l'estat associat;

- (c) L'existència, l'estructura i la qualitat del règim de garantia de dipòsits, el règim de garantia d'assegurances i el règim de resolució han de ser avaluats per una autoritat de supervisió de la UE pertinent i per la Junta Única de Resolució de conformitat amb la legislació pertinent de la UE.
- 2. Per a la realització d'aquesta revisió de conformitat amb aquest article, les autoritats de supervisió de la UE i la Junta Única de Resolució poden recórrer, si escau, a l'assistència de tercers en l'àmbit nacional o internacional.
 - 3. Les despeses associades amb la revisió, de conformitat amb aquest article, han de ser assumides per l'estat associat.

ARTICLE 9

Avaluació de la implementació i aplicació dels actes legals de la UE per part de l'estat associat

- 1. La UE ha d'avaluar la exhaustivitat i la conformitat de la legislació i del marc normatiu de l'estat associat amb els actes legals de la UE corresponents. En particular, ha d'avaluar el compliment de les disposicions dels actes legals de la UE aplicables a:
 - (a) tot el mercat interior de serveis financers de la UE sense cap distinció, en particular en matèria de lluita contra el blanqueig de capitals i contra el finançament del terrorisme; i
 - (b) el segment o segments específics del mercat interior de la UE de serveis financers a què es refereix l'apartat 1 de l'article 4 d'aquest Protocol marc.

2. El compliment de la legislació i del marc normatiu de l'estat associat amb els actes legals de la UE pertinents es pot avaluar amb el suport de tercers a escala nacional o internacional. La Comissió Europea ha de definir els termes de referència de l'avaluació de compliment i informar l'estat associat del procediment de contractació corresponent i dels seus resultats.
3. Les despeses associades a l'avaluació, de conformitat amb aquest article, han de ser assumides per l'estat associat.

ARTICLE 10

Avaluació de la infraestructura de supervisió de l'estat associat

1. L'avaluació de la infraestructura de supervisió de l'estat associat ha de cobrir la independència, solidesa, eficàcia i eficiència del marc de supervisió de l'estat associat. Aquesta avaluació també ha de cobrir la supervisió contra el blanqueig de capitals a l'estat associat, incloent-hi l'existència i el bon funcionament d'una Unitat d'Intel·ligència Financera.
2. L'avaluació prevista a l'apartat 1 l'ha de dur a terme cada autoritat de supervisió de la UE pertinent en cooperació amb les autoritats competents corresponents dels estats membres de la UE. Cada autoritat de supervisió de la UE ha d'establir els criteris i la metodologia d'avaluació i informar-ne convenientment la Comissió Europea i l'estat associat. Els criteris i la metodologia per aquesta avaluació han de reflectir el dret de la UE aplicable sobre la independència, solidesa, eficàcia i eficiència dels respectius marcs de supervisió.
3. Per a la realització de l'avaluació a què es refereix l'apartat 1, les autoritats de supervisió de la UE poden recórrer, si escau, al suport de tercers a escala nacional o internacional.
4. Les despeses associades a l'avaluació, de conformitat amb aquest article, han de ser assumides per l'estat associat.

ARTICLE 11

Resultat de l'avaluació

1. Un cop finalitzada la revisió del sector financer de l'estat associat a què es refereix l'article 8 d'aquest Protocol marc, cada autoritat de supervisió de la UE pertinent i la Junta Única de Resolució han d'emetre un dictamen a la Comissió Europea, proporcionant una avaluació del sector financer de l'estat associat.
2. Un cop finalitzada l'avaluació de la infraestructura de supervisió de l'estat associat a què es refereix l'article 10 d'aquest Protocol marc, cada autoritat de supervisió de la UE pertinent ha d'emetre un dictamen a la Comissió Europea, proporcionant una valoració del marc de supervisió de l'estat associat.
3. La Comissió Europea, tenint en compte els dictàmens a què es refereix els apartats 1 i 2 d'aquest article, així com l'avaluació de la implementació i aplicació dels actes legals de la UE a què es refereix l'article 9 d'aquest Protocol marc, ha d'emetre una recomanació al Subcomitè de Serveis Financers.

La recomanació a què es refereix el primer subapartat d'aquest apartat ha de determinar si l'estat associat ha d'obtenir accés al mercat interior de la UE per als serveis financers o a un o més segments del mercat d'aquests serveis, tenint en compte les consideracions següents:

- (a) si les revisions del balanç o de la qualitat dels actius a què es refereix la lletra (b) de l'apartat 1 de l'article 8 d'aquest Protocol marc identifiquen riscos per al bon funcionament del mercat interior de la UE, no s'ha d'atorgar l'accés al segment o segments corresponents del mercat interior de la UE dels serveis financers fins que aquests riscos s'hagin esmenat adequadament;

- (b) si l'avaluació del sistema de garantia de dipòsits, del sistema de garantia d'assegurances o dels fons de resolució a què es refereix la lletra (c) de l'apartat 1 de l'article 8 d'aquest Protocol marc és negativa, l'accés al segment bancari o al segment d'assegurances i reassegurances no ha d'atorgar-se fins que aquestes deficiències s'hagin esmenat adequadament;
 - (c) si l'avaluació de la implementació i aplicació del cabal de la UE identifica deficiències en un o més àmbits, l'accés al segment o segments corresponents del mercat interior de serveis financers de la UE, a què es refereix l'apartat 1 de l'article 4 d'aquest Protocol marc, no ha d'atorgar-se fins que aquestes deficiències s'hagin esmenat adequadament;
 - (d) si l'avaluació de la infraestructura de supervisió de l'estat associat identifica deficiències, l'accés al segment o segments corresponents del mercat interior de serveis financers de la UE, a què es refereix l'apartat 1 de l'article 4 d'aquest Protocol marc, no ha d'atorgar-se fins que aquestes deficiències s'hagin esmenat adequadament.
4. Si la recomanació sobre l'accés al mercat a què es refereix l'apartat 3 és negativa, la Comissió Europea ha de notificar al Subcomitè de Serveis Financers les directrius i accions per a l'estat associat a fi de resoldre les deficiències identificades. L'estat associat no ha de presentar una nova demanda d'avaluació per obtenir accés al mercat fins al cap d'1 any després de la tramesa de les directrius per part de la Comissió Europea. En presentar una nova sol·licitud, l'estat associat ha de proporcionar evidències de la seva adequació a les directrius prescrites i de l'aplicació de les accions requerides.

PART III

SEGUIMENT

ARTICLE 12

Seguiment de la implementació i aplicació dels actes legals de la UE per part de l'estat associat

1. Un cop el Comitè Mixt hagi ampliat a l'estat associat, de conformitat amb l'article 6 d'aquest Protocol marc, l'accés al mercat interior de la UE per als serveis financers, o a un o més dels seus segments, l'adequació continuada de la legislació i del marc regulador de l'estat associat amb els actes legals de la UE pertinents ha de continuar sent objecte d'avaluacions per part de la Comissió Europea durant tota la durada de l'accés al mercat. El seguiment ha de dur-se a terme de conformitat amb l'article 9 d'aquest Protocol marc.
2. La Comissió Europea ha de presentar els resultats del seguiment resultant al Subcomitè de Serveis Financers, incloent-hi les recomanacions per abordar els problemes identificats durant el procés de seguiment. L'estat associat ha d'aplicar les recomanacions en el termini fixat en les mateixes recomanacions.

3. Si el seguiment de la implementació i aplicació dels actes legals de la UE identifica deficiències significatives en un o més àmbits, la UE ha de tenir el dret de suspendre l'aplicació d'aquest Protocol marc en relació amb el segment o segments dels serveis financers concernits. Les condicions i el procediment per a la suspensió s'estableixen en els articles 18 i 19 d'aquest Protocol marc.
4. Les despeses associades al control periòdic, de conformitat amb aquest article, han de ser assumides per l'estat associat.

ARTICLE 13

Seguiment de la infraestructura de supervisió de l'estat associat

1. Un cop el Comitè Mixt hagi ampliat a l'estat associat, de conformitat amb l'article 6 d'aquest Protocol marc, l'accés al mercat interior de la UE per als serveis financers, o a un o més dels seus segments, l'avaluació de la infraestructura de supervisió de l'estat associat s'ha de dur a terme de conformitat amb l'article 10 d'aquest Protocol marc. Aquesta avaluació s'ha de realitzar cada 2 anys, llevat que la Comissió Europea ho determini altrament
2. La Comissió Europea ha de presentar els resultats de les avaluacions al Subcomitè de Serveis Financers, incloent-hi qualsevol de les recomanacions apuntades per les autoritats de supervisió de la UE pertinents, per abordar els inconvenients identificats durant aquest seguiment.
3. L'estat associat ha d'implementar les recomanacions a què es refereix l'apartat 2 en el termini fixat en aquestes. Les autoritats de supervisió de la UE pertinents han de comprovar si aquestes recomanacions s'han implementat en la seva totalitat.
4. Si l'estat associat no aconsegueix esmenar les deficiències identificades en les recomanacions de l'avaluació en el termini fixat, la UE ha de tenir el dret de suspendre l'aplicació d'aquest Protocol marc en relació amb el segment o segments dels serveis financers concernits. Les condicions i el procediment per a la suspensió s'estableixen en els articles 18 i 19 d'aquest Protocol marc.
5. Les despeses associades al control periòdic, de conformitat amb aquest article, han de ser assumides per l'estat associat.

PART IV

COOPERACIÓ AMB LES AUTORITATS DE SUPERVISIÓ DE LA UE

ARTICLE 14

Competències i principis generals de les autoritats de supervisió de la UE

1. Les autoritats de supervisió de la UE han d'estar dotades de tots els poders que els atribueixen les seves normes constitutives, la legislació sectorial pertinent de la UE i els articles 8, 10, 11, 13 i 15 d'aquest Protocol marc per actuar davant del sector dels serveis financers i les autoritats competents de l'estat associat.
2. Els poders de les autoritats de supervisió de la UE inclouen la facultat d'adoptar decisions i recomanacions adreçades als proveïdors de serveis financers o a les autoritats competents de l'estat associat, segons sigui necessari per garantir el bon funcionament del mercat interior de la UE, de la protecció dels consumidors, així com d'inversors i altres parts interessades que resultin rellevants, o la salvaguarda de l'estabilitat i la integritat del mercat interior de la UE. Aquests poders s'han d'exercir en col·laboració amb les autoritats de supervisió financera de l'estat associat.
3. L'estat associat ha de garantir que les autoritats de supervisió de la UE puguin exercir eficaçment els seus poders dins de la seva jurisdicció i contribuir consegüentment a les seves necessitats pressupostàries. Les autoritats competents de l'estat associat han de cooperar amb les autoritats de supervisió de la UE en l'exercici dels seus poders dins de la seva jurisdicció i prendre totes les mesures necessàries per garantir l'aplicació efectiva i coherent de totes les decisions i recomanacions adoptades per les autoritats de supervisió de la UE.

4. En els casos en què les autoritats de supervisió de la UE tinguin mandats directes de supervisió o poders d'intervenció directa sobre la base de les seves normes constitutives, dels actes legals sectorials de la UE pertinents i d'aquest Protocol marc, les decisions que adoptin han de ser jurídicament vinculants i directament aplicables dins de la jurisdicció de l'estat associat sense necessitat de validació per part d'una autoritat competent de l'estat associat.

ARTICLE 15

Autoritats de supervisió de la UE – poders d'emergència

1. En cas de canvis adversos en el sector financer de l'estat associat, que puguin causar danys significatius a clients o consumidors, o representar una amenaça al correcte funcionament i la integritat dels mercats financers, o l'estabilitat o integritat del sistema financer de la UE o d'un o varis dels seus estats membres, en la seva totalitat o en part, cada autoritat de supervisió de la UE ha d'estar facultada per sol·licitar a l'autoritat competent pertinent de l'estat associat que adopti mesures immediates per poder fer front adequadament a l'amenaça en els terminis notificats.
2. En aquestes situacions d'emergència excepcionals, si es comprova que les autoritats competents pertinents de l'estat associat no han pres mesures per fer front a l'amenaça en els terminis notificats, o que les mesures adoptades no fan front adequadament a l'amenaça, cada autoritat de supervisió de la UE està facultada, en les condicions establertes en els actes legals sectorials pertinents de la UE, en particular en l'apartat 5 de l'article 9 del Reglament (UE) núm. 1093/2010, l'apartat 5 de l'article 9 del Reglament (UE) núm. 1094/2010 i l'apartat 5 de l'article 9 del Reglament (UE) núm. 1095/2010, per adoptar les decisions següents en relació als proveïdors de serveis financers establerts en l'estat associat:
 - (a) prohibició o restricció temporal de la comercialització, distribució i venda de determinats instruments o productes financers, o d'instruments o productes financers amb determinades característiques, o tipus d'activitats o pràctiques financeres, com la prohibició de la subscripció de noves operacions o la incorporació de nous clients, en cas de problemes de conducta o prudencials; o

- (b) prohibició o restricció temporal d'un tipus d'activitat o pràctica financera, inclosa la lliure disposició d'actius.

3. En cas d'incompliment d'una decisió a què es refereix l'apartat 2 d'aquest article, l'autoritat de supervisió de la UE pertinent ha d'adoptar una decisió per imposar una sanció de caràcter administratiu al proveïdor de serveis financers establert a l'estat associat. Els Comitès mixtos creats per l'article 76 de l'Acord marc adoptaran normes coordinades detallades sobre:

- (a) els criteris que han d'aplicar-se per determinar la quantia de la sanció imposada i el límit màxim d'aquesta quantia;

- (b) el procediment per a l'exercici de la facultat d'imposar sancions;

- (c) els terminis de prescripció aplicables per a la imposició i execució de les sancions.

4. Cada autoritat de supervisió de la UE pertinent que actuï en les condicions establertes en els actes legals pertinents de la UE ha d'adoptar una decisió adreçada a l'autoritat competent pertinent de l'estat associat amb la finalitat de suspendre la llicència concedida a un proveïdor de serveis financers en cas de violació del dret de la UE, activitats fraudulentament incompliment de la legislació contra el blanqueig de capitals i la lluita contra el finançament del terrorisme, incompliment dels requisits d'aptitud i honorabilitat o conducta indeguda envers els clients o potencials clients del proveïdor de serveis financers.
5. Les decisions a què fan referència els apartats 2 a 4 són jurídicament vinculants i directament aplicables dins de la jurisdicció de l'estat associat.

ARTICLE 16

Rol de l'estat associat

En les tasques de les autoritats de supervisió de la UE i les seves Juntes de Supervisors, les autoritats competents de l'estat associat han de tenir, a excepció del dret de vot, i limitat a les decisions adreçades directament al seu sector financer o autoritats financeres, els mateixos drets i obligacions que les autoritats competents dels estats membres de la UE.

ARTICLE 17

Cooperació en la lluita contra el blanqueig de capitals

L'estat associat ha de garantir la plena cooperació amb les autoritats de la UE i dels estats membres designades en matèria de lluita contra el blanqueig de capitals així com amb qualsevol organisme successor d'aquestes.

PART V

MESURES DE SALVAGUARDA DE LA UE

ARTICLE 18

Mesures de salvaguarda – principis

1. La UE pot suspendre temporalment l'aplicació d'aquest Protocol marc en relació amb el segment o segments dels serveis financers concernits, quan:
 - (a) s'hagin detectat deficiències significatives en la implementació i aplicació dels actes legals de la UE en el decurs del seguiment efectuat de conformitat amb l'article 12 d'aquest Protocol marc;
 - (b) s'hagin detectat deficiències significatives en el marc de la supervisió de l'estat associat en el decurs del seguiment efectuat de conformitat amb l'article 13 d'aquest Protocol marc;
 - (c) les autoritats competents de l'estat associat no cooperin en la lluita contra les irregularitats, el frau, l'abús, el blanqueig de capitals i el finançament del terrorisme, incloent en cas d'incompliment de les decisions adoptades per les autoritats de supervisió de la UE a què es refereix l'article 15 d'aquest Protocol marc;
 - (d) s'hagi eludit o incomplert significativament els actes legals de la UE en l'àmbit dels serveis financers.

2. Una suspensió temporal s'ha d'adoptar segons les condicions i el procediment establerts a l'article 19 d'aquest Protocol marc.

ARTICLE 19

Mesures de salvaguarda - procediments

1. Per derogació de l'article 90 de l'Acord marc, quan la UE consideri que s'ha produït una o més de les situacions previstes a l'apartat 1 de l'article 18 d'aquest Protocol marc, ho ha de notificar a l'estat associat i remetre l'assumpte al Comitè Mixt.
2. El Comitè Mixt s'ha de reunir sense demora i, en tot cas, en el termini màxim d'1 mes des de la remissió de l'assumpte. Les parts associades han de presentar tota la informació útil al Comitè Mixt perquè pugui analitzar la situació en profunditat. El Comitè Mixt ha d'examinar totes les possibilitats que permetin trobar una solució de conformitat amb aquest Acord i pot adoptar qualsevol decisió a aquest efecte, quan sigui necessari.
3. Si el Comitè Mixt no troba una solució a les situacions a què es refereix l'apartat 1 de l'article 18 en el termini de 3 mesos a partir de la data de la primera reunió segons l'apartat 2, la UE ha de notificar a l'estat associat la seva proposta de solució al problema identificat.
4. Si l'estat associat no compleix amb la solució proposada per la UE en el termini de 3 mesos, la UE ha de suspendre l'aplicació d'aquest Protocol marc en relació amb el segment o segments dels serveis financers concernits fins que l'estat associat esmeni la deficiència identificada per la UE. Les Parts associades han de continuar mantenint un diàleg constant per trobar una solució acceptable per ambdues parts.
5. Suspensa l'aplicació d'aquest Protocol marc segons l'apartat 4, l'estat associat pot remetre la qüestió al TJUE. Quan l'estat associat tingui previst interposar una acció davant del TJUE de conformitat amb aquest apartat, ho ha de notificar immediatament per escrit a la UE i

proporcionar tota la informació pertinent.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL

PART VI

DISPOSICIONS INSTITUCIONALS

ARTICLE 20

Subcomitès de Serveis Financers

1. Per derogació a la primera frase de l'apartat 8 de l'article 76 de l'Acord marc, es constitueixen respectivament dos Subcomitès de Serveis Financers entre:

- (a) la UE, representada per la Comissió, i Andorra, representada per la seva autoritat competent en matèria de la política de serveis financers; i
- (b) la UE, representada per la Comissió, i San Marino, representat per la seva autoritat competent en matèria de la política de serveis financers.

A efectes d'aquest Protocol marc, qualsevol referència a un Subcomitè de Serveis Financers s'ha de llegir referida a qualsevol d'aquests Subcomitès de serveis financers establerts en els punts (a) i (b).

2. Els Subcomitès de Serveis Financers han de desenvolupar les funcions següents:

- (a) supervisar la implementació d'aquest Protocol marc, tal com s'aplica a través dels Protocols Estats associats i les disposicions pertinents dels Annexos IX, XII i XXII d'aquests Protocols Estats associats;

- (b) formular als Comitès Mixtos les recomanacions següents:
 - (i) recomanacions per modificar l'Annex IX dels Protocols Estats associats, de conformitat amb l'article 81 de l'Acord marc;
 - (ii) recomanacions per ampliar l'accés al mercat interior de la UE per als serveis financers o un o més dels seus segments de mercat, de conformitat amb l'article 6 d'aquest Protocol marc;
 - (iii) altres recomanacions.
 - (c) formular recomanacions al Comitè d'Associació, si escau;
 - (d) assumir totes les altres funcions i responsabilitats que li assignin altres articles d'aquest Protocol marc.
3. La Comissió Europea pot convidar les autoritats de supervisió de la UE a assistir a les reunions del Subcomitè de Serveis Financers per mantenir discussions tècniques quan sigui necessari.
4. En els casos en què les esmenes als Annexos IX dels Protocols Estats associats afectin tots dos estats associats, els dos Subcomitès de Serveis Financers han de dur a terme el seu treball en reunions conjuntes, sobre la base de propostes coordinades.
5. Els Subcomitès de Serveis Financers s'han de reunir cada any o en intervals diferents determinats pels seus membres. Les reunions es poden mantenir a través de qualsevol mitjà tecnològic a disposició de les parts associades.

PART VII

DISPOSICIONS FINALS

ARTICLE 21

Activitats dels bancs centrals i autoritats monetàries

Cap disposició d'aquest Acord s'aplica a les activitats d'implementació de polítiques monetàries o de tipus de canvi, realitzades per autoritats públiques, bancs centrals, autoritats monetàries o qualsevol altra entitat que sigui propietat o estigui controlada per una part associada.

PROTOCOL MARC 4

SOBRE LES NORMES DE COMPETÈNCIA APLICABLES A LES EMPRESES

ARTICLE 1

Pel que fa als acords, decisions d'associacions d'empreses i pràctiques concertades ja existents en la data d'entrada en vigor d'aquest Acord, que s'emmarquen en l'apartat 1 de l'article 38 de l'Acord marc, la prohibició establerta en l'apartat 1 de l'article 38 no s'aplica a partir de la data d'entrada en vigor d'aquest Acord, sempre que aquests acords, decisions d'associacions d'empreses o pràctiques concertades es modifiquin en el termini de 12 mesos a partir de la data d'entrada en vigor d'aquest Acord per complir amb les condicions contingudes en les exempcions per categories previstes en l'Annex XIV del Protocol Estat associat.

ARTICLE 2

Pel que fa als acords, decisions d'associacions d'empreses i pràctiques concertades ja existents en la data d'entrada en vigor d'aquest Acord que s'emmarquen en l'apartat 1 de l'article 38 de l'Acord marc, la prohibició establerta en l'apartat 1 de l'article 38 no s'aplica, a partir de la data d'entrada en vigor d'aquest Acord, sempre que aquests acords, decisions d'associacions d'empreses o pràctiques concertades es modifiquin en el termini de 12 mesos a partir de la data d'entrada en vigor d'aquest Acord per no estar, en endavant, subjectes a aquesta prohibició.

PROTOCOL MARC 5

SOBRE LA COOPERACIÓ EN L'ÀMBIT ESTADÍSTIC

ARTICLE 1

Objecte

1. Aquest Protocol marc s'aplica a la cooperació en l'àmbit de l'estadística entre les parts associades per assegurar la producció i difusió d'informació estadística coherent i comparable per descriure i fer un seguiment de totes les polítiques econòmiques, socials i ambientals rellevants per a la seva cooperació.
2. A efectes del paràgraf 1, les parts associades han de desenvolupar i utilitzar mètodes, definicions i classificacions harmonitzats, així com programes i procediments comuns que organitzin el treball estadístic a rangs administratius adequats i de conformitat amb aquest Protocol marc.
3. La producció d'estadístiques de les parts associades ha de ser imparcial, fiable, objectiva, científicament independent, rendible i confidencial. La producció d'estadístiques no ha de suposar una càrrega excessiva per als operadors econòmics.

ARTICLE 2

Subcomitès d'Estadística

1. Per derogació de la primera frase de l'apartat 8 de l'article 76 de l'Acord marc, es constitueixen respectivament dos Subcomitès d'Estadística entre:
 - (a) la UE, representada per la Comissió Europea, i Andorra, representada per les seves autoritats competents en l'àmbit de l'estadística; i
 - (b) la UE, representada per la Comissió Europea, i San Marino, representat per les seves autoritats competents en l'àmbit de l'estadística.

A efectes d'aquest Protocol marc, qualsevol referència a un Subcomitè d'Estadística s'ha d'entendre com referint-se a qualsevol dels Subcomitès d'Estadística referenciats en els punts (a) i (b).

2. Els Subcomitès d'Estadística són els encarregats de l'administració d'aquest Protocol marc i han de vetllar per la seva correcta implementació. A aquest efecte, han de formular recomanacions i adoptar decisions en els supòsits previstos en aquest Protocol marc. Els Subcomitès d'Estadística han d'adoptar les decisions per consens.
3. Els Subcomitès d'Estadística i el Comitè del Sistema Estadístic Europeu ("CSEE") establerts pel Reglament (CE) 223/2009 del Parlament Europeu i del Consell²⁷ han d'organitzar les seves tasques a efectes d'aquest Protocol marc en reunions conjuntes.
4. Els Subcomitès d'Estadística s'han de reunir quan sigui necessari. Qualsevol part associada pot sol·licitar una reunió del Subcomitè d'Estadística corresponent. Els Subcomitès d'Estadística poden decidir crear grups de treball que donin suport en el desenvolupament de les seves tasques.

²⁷ Reglament (CE) núm. 223/2009 del Parlament Europeu i del Consell, de l'11 de març del 2009, relatiu a l'estadística europea i pel qual es deroga el Reglament (CE, Euratom) núm. 1101/2008 del Parlament Europeu i del Consell, relatiu a la transmissió a l'Oficina Estadística de les Comunitats de les dades objecte de secret estadístic, el Reglament (CE) núm. 322/97 del Consell, relatiu a l'estadística comunitària, i la Decisió 89/382/CEE, Euratom del Consell, per la qual es crea un Comitè de Programes Estadístics de les Comunitats Europees (DO L 87 del 31.3.2009, p. 164).

5. Una part associada pot plantejar en qualsevol moment un assumpte de preocupació en relació amb aquest Protocol marc en el Subcomitè d'Estadística corresponent.
6. Per a cada decisió d'un Subcomitè d'Estadística s'ha d'indicar la data de la seva aplicació. Aquesta decisió s'ha de sotmetre, quan sigui necessari, a l'aprovació de conformitat amb el reglament del Subcomitè d'Estadística i ser aplicada per aquest Subcomitè d'Estadística de conformitat amb el seu reglament.

ARTICLE 3

Cooperació estadística

1. El programa estadístic europeu a què es refereix l'article 13 del Reglament (CE) 223/2009 ha de constituir el marc de les accions estadístiques que han de dur a terme els estats associats durant els períodes de temps corresponents que cobreixi el programa estadístic europeu. Tots els àmbits i temàtiques estadístiques principals del programa estadístic europeu s'han de considerar rellevants per a la cooperació estadística establerta en aquest Protocol marc i han d'estar oberts a la plena participació dels estats associats.
2. Els programes estadístics anuals específics de la UE/estat associat (programa estadístic anual UE/Andorra i programa estadístic anual UE/San Marino) han de ser desenvolupats cada any pels Subcomitès d'Estadística, de manera paral·lela, com un subconjunt del programa de treball anual elaborat per la Comissió Europea de conformitat amb el Capítol III del Reglament (CE) 223/2009. Cadascun d'aquests programes estadístics anuals UE/estat associat ha de ser aprovat pel Subcomitè d'Estadística. Aquests programes han d'indicar en particular, les accions dins de les temàtiques rellevants del programa estadístic anual que tenen prioritat per a la cooperació estadística respectiva de la UE/estat associat durant el període de vigència del programa.

3. La informació estadística dels estats associats s'ha de transmetre a Eurostat per al seu emmagatzematge, processament i difusió. Amb aquesta finalitat, els instituts nacionals d'estadística ("INE") dels estats associats han de treballar en estreta col·laboració amb Eurostat per garantir que les dades dels estats associats es transmetin correctament i es difonguin als diversos grups d'usuaris a través dels canals de difusió normals com a part de les estadístiques de la UE/estat associat. La gestió de les estadístiques dels estats associats s'ha de regir pel Reglament (CE) 223/2009.
4. El Subcomitè d'Estadística ha d'examinar els avenços realitzats en el marc de les accions estadístiques pertinents de la UE/estat associat. En particular, ha d'avaluar si s'han assolit els objectius, les prioritats i les accions previstes durant els 3 primers anys d'aplicació d'aquest Protocol marc. També ha d'avaluar si el contingut de l'Annex XXI del Protocol Estat associat corresponent reflecteix adequadament la pertinència a què es refereix l'apartat 1 de l'article 1 d'aquest Protocol marc.

ARTICLE 4

Participació

1. Les entitats establertes als estats associats tenen dret a participar en programes específics de la UE gestionats per Eurostat, amb els mateixos drets i obligacions contractuals que les entitats establertes a la UE.
2. Els experts nacionals dels estats associats poden ser destacats en comissió de serveis a la Comissió Europea ("Eurostat"). Les despeses associades a l'adscripció d'aquests experts nacionals a la Comissió Europea ("Eurostat"), incloent-hi els salaris, les despeses de la seguretat social, la provisió de pensions i les dietes diàries i de viatge han d'anar íntegrament a càrrec de l'estat associat que els adscriu.

3. Les entitats establertes a la UE tenen dret a participar en programes específics gestionats pels INE dels estats associats, amb els mateixos drets i obligacions contractuals que les entitats establertes als estats associats.

ARTICLE 5

Altres formes de cooperació

1. La transferència de tecnologia en l'àmbit de l'estadística entre els INE de cadascun dels estats associats i Eurostat pot tenir lloc mitjançant acord mutu.
2. Sense perjudici de les disposicions i arranjaments específics establerts al capítol 19 de l'Annex XI de cada Protocol Estat associat, les Parts associades poden intercanviar qualsevol informació en l'àmbit estadístic.
3. Els INE de les Parts associades poden intercanviar funcionaris entre si. Els INE dels estats membres de la UE també poden intercanviar funcionaris amb els estats associats. Les condicions en què es realitzen aquests intercanvis s'han d'acordar directament entre els INE implicats.

ARTICLE 6

Disposicions financeres

1. Per cobrir la totalitat de les despeses de la seva participació, els estats associats han de contribuir econòmicament al programa estadístic europeu amb periodicitat anual.
2. Les normes que regulen la contribució financera dels estats associats s'estableixen a l'article 68 de l'Acord marc.

PROTOCOL MARC 6

SOBRE ELS PROCEDIMENTS ARBITRALS

CAPÍTOL 1

DISPOSICIONS PRELIMINARS

ARTICLE 1

Àmbit d'aplicació

Si una de les parts associades sotmet una controvèrsia a arbitratge de conformitat amb l'apartat 8 de l'article 90, l'apartat 9 de l'article 97 o l'apartat 6 de l'article 98 de l'Acord marc, s'ha d'aplicar aquest Protocol marc.

ARTICLE 2

Definicions

A efectes d'aquest Protocol marc:

- (a) “Demandant” designa la part associada que sotmet una controvèrsia a arbitratge de conformitat amb l'apartat 8 de l'article 90, l'apartat 9 de l'article 97 o l'apartat 6 de l'article 98 de l'Acord marc;
- (b) “Demandat” designa la part associada que ha pres:
 - (i) mesures compensatòries de conformitat amb l'apartat 7 de l'article 90 de l'Acord marc;
 - (ii) mesures de salvaguarda de conformitat amb l'apartat 1 de l'article 97 de l'Acord marc;
 - (iii) mesures de salvaguarda d'emergència de conformitat amb l'apartat 5 de l'article 97 de l'Acord marc;
 - (iv) mesures de reequilibri de conformitat amb l'apartat 8 de l'article 97 de l'Acord marc;
 - (v) mesures de salvaguarda de conformitat amb l'apartat 1 de l'article 98 de l'Acord marc;
 - o
 - (vi) mesures de reequilibri de conformitat amb l'apartat 5 de l'article 98 de l'Acord marc;
- (c) “representant d'una part associada” designa un funcionari de, o qualsevol persona designada per, una part associada que representa aquesta part associada a efectes d'una controvèrsia de conformitat amb l'apartat 8 de l'article 90, l'apartat 9 de l'article 97 o l'apartat 6 de l'article 98 de l'Acord marc;

- (d) “assessor” designa una persona nomenada per una part associada per assessorar-la o assistir-la en els procediments davant d’un panell arbitral;
- (e) “assistent” designa una persona que, segons els termes del seu nomenament, realitza una investigació o proporciona assistència a un membre d’un panell arbitral sota la direcció i el control d’aquest membre;
- (f) “candidat” designa qualsevol persona el nom de la qual figura en la llista a què es refereix l’apartat 1 de l’article 4 d’aquest Protocol marc i que està en consideració per a la selecció, com a membre, d’un panell arbitral de conformitat amb aquest article.

ARTICLE 3

Registre i suport de secretariat

A petició escrita de les parts associades o del panell arbitral, l’Oficina Internacional de la Cort Permanent d’Arbitratge (“la Cort Permanent d’Arbitratge”) actua com a registre i proporciona el suport de secretariat adequat al panell arbitral.

ARTICLE 4

Llista de persones que estan disposades i en condicions de formar part d’un panell arbitral

1. Cada Comitè Mixt ha d’establir una llista de 15 persones que estiguin disposades i capacitades per formar part d’un panell arbitral. Amb aquesta finalitat, cadascuna de les parts associades ha de designar cinc persones. Les parts associades també han de designar conjuntament cinc persones per ocupar el càrrec de president del panell arbitral. Els Comitès Mixtos han de vetllar perquè aquestes llistes compleixin en tot moment els requisits a què es refereix l’apartat 2.

2. Les llistes establertes de conformitat amb l'apartat 1 només han d'incloure persones d'indubtable independència, que posseeixin les qualificacions necessàries per al nomenament al càrrec judicial més alt dels seus respectius països o que siguin jurisconsultes de competència reconeguda, i que posseeixin coneixements especialitzats o experiència en dret de la UE i dret internacional públic. Aquestes llistes no han d'incloure membres, funcionaris ni cap altra mena de treballadors públics de les institucions de la UE, del govern d'un estat membre de la UE o del govern d'un estat associat.

CAPÍTOL 2

NOTIFICACIONS

ARTICLE 5

Transmissió de notificacions

1. El panell arbitral ha d'enviar totes les sol·licituds, notificacions, presentacions escrites i altres documents a les parts associades al mateix temps.
2. Quan una part associada dirigeix una sol·licitud, notificació, presentació escrita o un altre document al panell arbitral, ha d'enviar-ne una còpia a l'altra part associada al mateix temps.
3. Quan una part associada dirigeix una sol·licitud, notificació, presentació escrita o un altre document relatiu a la controvèrsia a l'altra part associada, ha d'enviar-ne una còpia al panell arbitral al mateix temps.
4. Qualsevol notificació a què es refereixen els apartats 1 a 3 s'ha de fer per correu electrònic o, si escau, per qualsevol altre mitjà de telecomunicació que deixi constància del seu enviament. Llevat que es provi el contrari, aquesta notificació es considera lliurada en la data del seu enviament. Totes les notificacions s'han d'adreçar al Servei Jurídic de la Comissió Europea i a la Missió a la UE de l'estat associat concernit.

ARTICLE 6

Notificació de l'arbitratge

1. Es considera que els procediments arbitrals s'inicien en la data en què el demandat rebi la notificació de l'arbitratge. La notificació de l'arbitratge també s'ha d'enviar a la Cort Permanent d'Arbitratge.
2. La notificació de l'arbitratge ha de contenir els elements següents:
 - (a) la sol·licitud de sotmetre la controvèrsia a arbitratge;
 - (b) els noms i adreces de les parts associades;
 - (c) els noms i adreces dels seus representants i assessors;
 - (d) la base jurídica del procediment: apartat 8 de l'article 90, apartat 9 de l'article 97 o apartat 6 de l'article 98 de l'Acord marc;
 - (e) la identificació d'una de les mesures següents:
 - (i) les mesures compensatòries a què es refereix l'apartat 7 de l'article 90 de l'Acord marc;
 - (ii) les mesures de salvaguarda a què es refereix l'apartat 1 de l'article 97 de l'Acord marc;
 - (iii) les mesures de salvaguarda d'emergència a què es refereix l'apartat 5 de l'article 97 de l'Acord marc;

- (iv) les mesures de reequilibri a què es refereix l'apartat 8 de l'article 97 de l'Acord marc;
 - (v) les mesures de salvaguarda a què es refereix l'apartat 1 de l'article 98 de l'Acord marc;
 - (vi) les mesures de reequilibri a què es refereix l'apartat 5 de l'article 98 de l'Acord marc;
 - (f) l'especificació de la norma concernida en la controvèrsia o relacionada amb ella;
 - (g) una breu descripció de la controvèrsia;
 - (h) el nomenament d'un membre del panell arbitral.
3. Una controvèrsia sobre la qüestió de si la notificació de l'arbitratge compleix els requisits d'aquest Protocol marc no ha d'impedir la creació del panell arbitral. Aquest tipus de controvèrsia l'ha de resoldre definitivament el panell arbitral.

ARTICLE 7

Resposta a la notificació d'arbitratge

1. Dins dels 20 dies següents a la recepció de la notificació d'arbitratge, el demandat envia la seva resposta al demandant i a la Cort Permanent d'Arbitratge, que conté:
- (a) els noms i adreces de les parts associades;
 - (b) els noms i adreces dels seus representants i assessors;

- (c) una resposta als elements continguts en la notificació d'arbitratge de conformitat amb el que disposen les lletres (d) a (g) de l'apartat 2 de l'article 6 d'aquest Protocol marc;
 - (d) el nomenament d'un membre del panell arbitral.
2. Una controvèrsia relativa a la manca de resposta del demandat, o a la manca d'una resposta completa i oportuna, a la notificació de l'arbitratge no ha d'impedir l'establiment del panell arbitral. Aquest tipus de controvèrsia l'ha de resoldre definitivament el panell arbitral.

CAPÍTOL 3

EL PANELL ARBITRAL

ARTICLE 8

Constitució del panell arbitral

1. El panell arbitral ha d'estar format per tres membres.
2. El panell arbitral s'ha d'establir de conformitat amb els apartats 3 i 4 d'aquest article en el termini de 30 dies a partir de la data de presentació d'una notificació d'arbitratge de conformitat amb l'article 6 d'aquest Protocol marc.
3. Cadascuna de les parts associades ha de designar un membre del panell arbitral d'entre les persones de la llista de persones que estiguin disposades i capacitades per formar part d'un panell arbitral establert de conformitat amb l'apartat 1 de l'article 4 d'aquest Protocol marc. El president s'ha de seleccionar de mutu acord pels membres del panell arbitral de la llista de persones designades conjuntament per les parts associades per actuar com a president.

En cas que els membres del panell arbitral no puguin posar-se d'acord en la selecció del president en el termini establert a l'apartat 2 d'aquest article, qualsevol de les parts associades pot sol·licitar al secretari general de la Cort Permanent d'Arbitratge que seleccioni el president per sorteig de la llista de persones proposades conjuntament per les parts associades per actuar com a president.

4. El secretari general de la Cort Permanent d'Arbitratge ha de fer la selecció a què es refereix el punt segon de l'apartat 3 dins dels 5 dies següents a la sol·licitud a què es refereix l'apartat mencionat. Els representants de les parts associades tenen dret a estar presents en la selecció.

5. La data de constitució del panell arbitral serà la data en què el president hagi estat seleccionat i hagi acceptat el seu nomenament.
6. En el cas que la llista de persones que estiguin disposades i capacitades per formar part d'un panell arbitral a què es refereix l'apartat 1 de l'article 4 d'aquest Protocol marc no s'hagi establert al venciment del termini establert a l'apartat 2 d'aquest article, cada part associada ha de designar, en el termini de 5 dies, una persona per formar part del panell arbitral. Si s'ha proposat una llista de persones de conformitat amb l'apartat 1 de l'article 4 d'aquest Protocol marc, les nominacions s'han de fer a partir d'aquesta llista. El president ha de ser nomenat seguidament de conformitat amb el procediment establert en l'apartat 3 d'aquest article. En el cas que les parts associades no hagin proposat conjuntament, en el termini de 5 dies, almenys una persona per ocupar el càrrec de president, el secretari general de la Cort Permanent d'Arbitratge ha de proposar, en el termini de 5 dies i prèvia consulta a les parts associades, un president que compleixi els requisits establerts a l'apartat 2 de l'article 4 d'aquest Protocol marc. Llevat que una de les parts associades s'oposi a aquesta proposta en el termini de 5 dies, s'ha de designar la persona proposada pel secretari general de la Cort Permanent d'Arbitratge.
7. En cas de no establir un panell arbitral dins dels 3 mesos següents a la data de la sol·licitud presentada de conformitat amb l'article 6 d'aquest Protocol marc, el secretari general de la Cort Permanent d'Arbitratge ha de designar, dins dels 15 dies següents a la sol·licitud de qualsevol de les parts associades i prèvia consulta a les parts associades, les persones que compleixin els requisits de l'apartat 2 de l'article 4 d'aquest Protocol marc per constituir el panell arbitral.

ARTICLE 9

Independència i immunitat dels membres d'un panell arbitral

1. Els membres d'un panell arbitral seran independents, serviran a títol individual i no rebran instruccions de cap organització o govern.

2. Els membres d'un panell arbitral gaudiran, des del seu establiment, d'immunitat davant dels procediments judicials de la UE i els estats associats en relació amb els actes que realitzin en l'exercici de les seves funcions en aquest panell arbitral.

ARTICLE 10

Recusació de membres del panell arbitral

1. Una part associada que tingui la intenció de recusar un membre del panell arbitral ha de notificar la seva intenció en el termini de 15 dies a partir de la data en què se li hagi notificat el nomenament d'aquest membre o en el termini de 30 dies a partir de la data en què hagi tingut coneixement de circumstàncies que incompleixin els requisits establerts a l'apartat 1 de l'article 9 d'aquest Protocol marc.
2. La notificació de recusació s'ha d'enviar a l'altra part associada, al membre recusat del panell, als altres membres del panell arbitral i a la Cort Permanent d'Arbitratge. S'han d'exposar les raons de la recusació.
3. Quan un membre del panell arbitral hagi estat recusat per una part associada, l'altra part associada pot acceptar la recusació. El membre recusat del panell arbitral també pot retirar-se. Aquesta acceptació o retirada no implica el reconeixement de les raons adduïdes per a la recusació.
4. Si, en el termini de 15 dies des de la notificació de la recusació, l'altra part associada no accepta la recusació o el membre recusat del panell arbitral no es retira, la part recusant pot sol·licitar al secretari general de la Cort Permanent d'Arbitratge que prengui una decisió sobre la recusació.

5. Quan es pren una decisió sobre una recusació, el secretari general de la Cort Permanent d'Arbitratge ha de donar les seves raons, llevat que les parts associades acordin que no es dona cap raó.

ARTICLE 11

Substitució de membres del panell arbitral

1. En cas que sigui necessari substituir un membre del panell arbitral durant el procediment arbitral previst en el capítol 5 d'aquest Protocol marc, s'ha de designar o seleccionar un substitut de conformitat amb l'apartat 3 de l'article 8 d'aquest Protocol marc. Aquesta disposició s'ha d'aplicar fins i tot quan una part associada no hagi exercit el dret a nomenar o participar en el nomenament del membre del panell arbitral que ha de ser substituït.
2. Quan se substitueix un membre del panell arbitral, el procediment s'ha de reprendre en el moment en què el membre del panell arbitral substituït deixa d'exercir les seves funcions, llevat que el panell arbitral decideixi el contrari.

ARTICLE 12

Funcionament del panell arbitral

1. El president del panell arbitral ha de presidir totes les reunions del panell arbitral. El panell arbitral pot delegar en el seu president la facultat d'adoptar decisions administratives i processals.

2. Llevat que s'estableixi el contrari en aquest Protocol marc, el panell arbitral pot dur a terme els seus procediments i deliberacions per qualsevol mitjà de comunicació.
3. Només els membres del panell arbitral poden participar en les seves deliberacions. No obstant això, el panell arbitral pot permetre la presència d'assistents.
4. La redacció de qualsevol decisió continua sent responsabilitat exclusiva dels membres del panell arbitral i no es delega en cap altra persona.
5. Quan sorgeix una qüestió de procediment que no estigui coberta per aquest Protocol marc, el panell arbitral pot, prèvia consulta a les parts associades, decidir sobre el procediment a seguir, sempre que sigui compatible amb aquest Protocol marc.
6. Si el panell arbitral considera necessari modificar algun dels terminis dels procediments a què es refereix aquest Protocol marc o realitzar qualsevol altre ajust procedimental o administratiu, ha d'informar per escrit a les parts associades, prèvia consulta per escrit de les raons del canvi o ajust i del termini o ajust necessaris.

CAPÍTOL 4

CÀLCUL DELS TERMINIS

ARTICLE 13

Càlcul dels terminis

1. Qualsevol termini previst en aquest Protocol marc s'inicia a partir de l'endemà de la recepció de la notificació. Si l'últim dia d'un termini recau en un cap de setmana o festiu oficial aplicable a la Comissió Europea o a l'estat associat concernit, s'ha d'ampliar fins al següent dia hàbil. S'han de comptabilitzar els dies festius oficials que caiguin dins del termini.
2. Si l'últim dia per al lliurament d'un document és un cap de setmana o festiu oficial aplicable a la Comissió Europea o a l'estat associat concernit, aquest document es pot lliurar el següent dia hàbil de la Comissió Europea o de l'estat associat concernit, segons el cas.

CAPÍTOL 5

PROCEDIMENT ARBITRAL

ARTICLE 14

Disposicions generals

El panell arbitral ha de garantir que les parts de la controvèrsia siguin tractades amb igualtat i que, en qualsevol fase apropiada del procediment, cada part en la controvèrsia tingui l'oportunitat adequada per presentar el seu cas. El panell arbitral ha de dur a terme els seus procediments d'una manera que eviti retards i despeses innecessàries i amb l'objectiu de resoldre la controvèrsia entre les parts implicades en la controvèrsia.

ARTICLE 15

Lloc de l'arbitratge

El lloc de l'arbitratge és La Haia. En circumstàncies excepcionals, el panell arbitral pot reunir-se en qualsevol altre lloc que consideri oportú.

ARTICLE 16

Idiomes

1. Les llengües de procediment davant del panell arbitral són el francès i l'anglès.
2. El panell arbitral pot ordenar que tots els documents adjunts a l'escrit de demanda o l'escrit de contestació i tots els documents addicionals presentats durant el procediment en la seva llengua original vagin acompanyats d'una traducció a una de les llengües del procediment.
3. Cada part associada ha d'assumir les seves pròpies despeses de traducció dels documents que hagi presentat al panell arbitral i que no estiguin redactats originalment en anglès o francès, així com les despeses relatives a la interpretació dels seus representants o assessors durant l'audiència.

ARTICLE 17

Escrit de demanda

1. El demandant ha de transmetre el seu escrit de demanda, per escrit, al demandat, a la Cort Permanent d'Arbitratge i a cada membre del panell arbitral dins del termini fixat pel panell arbitral a aquest efecte de conformitat amb l'article 20 d'aquest Protocol marc. El demandant pot optar per considerar la notificació d'arbitratge a què es refereix l'article 6 d'aquest Protocol marc el seu escrit de demanda, sempre que compleixi tots els requisits establerts en els apartats 2 i 3 d'aquest article.

2. L'escrit de demanda ha de contenir els elements següents:

- (a) els noms i adreces de les parts associades;
- (b) els noms i adreces dels seus representants i assessors;
- (c) la base jurídica del procediment: l'apartat 8 de l'article 90, l'apartat 9 de l'article 97 o l'apartat 6 de l'article 98 de l'Acord marc;

i la identificació d'una de les mesures següents:

- (i) les mesures compensatòries a què es refereix l'apartat 7 de l'article 90 de l'Acord marc;
- (ii) les mesures de salvaguarda a què es refereix l'apartat 1 de l'article 97 de l'Acord marc;
- (iii) les mesures de salvaguarda d'emergència a què es refereix l'apartat 5 de l'article 97 de l'Acord marc;
- (iv) les mesures de reequilibri a què es refereix l'apartat 8 de l'article 97 de l'Acord marc;
- (v) les mesures de salvaguarda a què es refereix l'apartat 1 de l'article 98 de l'Acord marc;
- (vi) les mesures de reequilibri a què es refereix l'apartat 5 de l'article 98 de l'Acord marc;

(d) una declaració dels fets que sustenten la demanda;

(e) un resum de la controvèrsia; i

TRADUCCIÓ NO OFICIAL DEL TEXT APROVAT PEL CONSELL DE LA UNIÓ EUROPEA

Aquesta traducció té caràcter no oficial fins el moment de la seva signatura.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL

- (f) els fonaments jurídics o arguments invocats.
3. L'escrit de demanda ha d'anar acompanyat, sempre que sigui possible, de tots els documents i proves en què es basi el demandant o fer referència a aquests documents i a aquestes proves.

ARTICLE 18

Escrit de contestació

1. El demandat ha de transmetre el seu escrit de contestació al demandant, a la Cort Permanent d'Arbitratge i a cada membre del panell arbitral dins del termini fixat pel panell arbitral a aquest efecte de conformitat amb l'article 20 d'aquest Protocol marc. El demandat pot optar per considerar la seva resposta a la notificació d'arbitratge a què es refereix l'article 7 d'aquest Protocol marc com el seu escrit de contestació, sempre que la resposta a la notificació d'arbitratge compleixi els requisits establerts en l'apartat 2 d'aquest article.
2. L'escrit de contestació ha de respondre als elements exposats en la demanda de conformitat amb les lletres (c) a (f) de l'apartat 2 de l'article 17 d'aquest Protocol marc. L'escrit de contestació ha d'anar acompanyat, sempre que sigui possible, de tots els documents i proves en què es basi el demandat o fer referència a aquests documents i a aquestes proves.

ARTICLE 19

Altres escrits presentats

El panell arbitral pot decidir quins escrits, a més de l'escrit de demanda i el de contestació, han de presentar-li, o poden presentar-li, les parts. De conformitat amb l'article 20 d'aquest Protocol marc, el panell arbitral ha de fixar el termini per transmetre aquestes presentacions per escrit.

ARTICLE 20

Límits de temps

Els terminis establerts pel panell arbitral per transmetre l'escrit de demanda, el de defensa i qualsevol altra presentació escrita no han de superar els 90 dies. No obstant això, el panell arbitral pot ampliar aquests terminis quan ho consideri justificat.

ARTICLE 21

Mesures provisionals

El panell arbitral no pot prendre ni atorgar mesures provisionals.

ARTICLE 22

Proves

1. Cadascuna de les parts associades ha d'aportar proves dels fets en què basa la seva demanda o contestació.
2. En qualsevol moment del procediment, el panell arbitral pot sol·licitar a les parts associades que presenti proves complementàries en un termini preestablert.
3. El panell arbitral ha de determinar l'admissibilitat, pertinència i solidesa de les proves presentades.

ARTICLE 23

Audiències

1. Sobre la base del calendari indicatiu establert de conformitat amb l'apartat 1 de l'article 28 d'aquest Protocol marc i prèvia consulta a les parts associades i als altres membres del panell arbitral, el president ha de notificar a les parts associades la data, l'hora i el lloc de l'audiència. Aquesta informació s'ha de posar a disposició del públic, llevat que sigui una audiència tancada al públic.
2. El panell arbitral pot decidir, de conformitat amb les parts associades, no celebrar una audiència.

3. Llevat que les parts implicades en la controvèrsia acordin el contrari, l'audiència s'ha de celebrar a les dependències de la Cort Permanent d'Arbitratge de La Haia, de conformitat amb l'article 15 d'aquest Protocol marc.
4. El panell arbitral pot convocar audiències addicionals quan les parts implicades en la controvèrsia ho acordin.
5. Tots els membres del panell arbitral han d'estar presents durant la totalitat de l'audiència.
6. Llevat que les parts implicades en la controvèrsia acordin el contrari, poden assistir a l'audiència, independentment de si és oberta al públic o no, les següents persones:
 - (a) representants de les parts implicades en la controvèrsia;
 - (b) assessors;
 - (c) assistents;
 - (d) intèrprets, traductors i estenògrafs del panell arbitral; i
 - (e) experts, designats pel panell arbitral.
7. Com a màxim 5 dies abans de la data de l'audiència, cada part implicada en la controvèrsia ha d'adreçar al panell arbitral i a l'altra part implicada en la controvèrsia una llista dels noms de les persones que faran arguments orals o presentacions a l'audiència en nom d'aquesta part implicada en la controvèrsia i els noms dels altres representants i assessors d'aquesta part implicada en la controvèrsia que assistiran a l'audiència.

8. Assegurant-se que el demandant i el demandat disposin del mateix temps tant en l'argument com en la rèplica, l'audiència ha de procedir en l'ordre següent:
 - (a) argument;
 - (i) argument del demandant;
 - (ii) argument del demandat;
 - (b) rèplica;
 - (i) rèplica del demandant;
 - (ii) contrarèplica del demandat.
9. El panell arbitral pot plantejar preguntes a qualsevol de les parts implicades en la controvèrsia en qualsevol moment de l'audiència.
10. El panell arbitral ha de disposar que es prepari una transcripció de l'audiència i que es lliuri a les parts implicades en la controvèrsia tan aviat com sigui possible després de l'audiència. Les parts implicades en la controvèrsia poden comentar la transcripció dins dels 10 dies següents a la data de l'audiència. El panell arbitral pot considerar aquests comentaris.
11. Cadascuna de les parts implicades en la controvèrsia pot presentar un escrit complementari al panell arbitral sobre qualsevol assumpte que hagi sorgit durant l'audiència dins dels 10 dies següents a la data de l'audiència.

ARTICLE 24

Per defecte

1. Si, dins del termini establert pel panell arbitral de conformitat amb l'article 20 d'aquest Protocol marc, i en absència d'un impediment legítim, el demandant no ha presentat el seu escrit de demanda, el panell arbitral ha d'ordenar la conclusió del procediment arbitral, llevat que hi hagi qüestions sobre les quals pugui ser necessari pronunciar-se o que el panell arbitral consideri oportunes.
2. Si, dins del termini establert pel panell arbitral de conformitat amb l'article 20 d'aquest Protocol marc, i en absència d'un impediment legítim, el demandat no ha presentat la seva resposta a la notificació d'arbitratge o el seu escrit de contestació, el panell arbitral ha d'ordenar la continuació del procediment, sense que això signifiqui que el panell arbitral pugui considerar que aquesta no presentació equivalgui a l'acceptació per part del demandat de les al·legacions del demandant. Aquest paràgraf s'ha d'aplicar també quan el demandant no ha sotmès la seva contrarèplica a una contra-demanda.
3. Si una de les parts implicades en la controvèrsia, degudament notificada de conformitat amb aquest Protocol marc, no compareix a una audiència, sense invocar un impediment legítim per a tal incompliment, el panell arbitral pot procedir a l'arbitratge.
4. Si una de les parts implicades en la controvèrsia, degudament convidada a presentar proves complementàries, no ho fa en els terminis establerts i sense invocar-hi un impediment legítim, el panell arbitral s'ha de pronunciar sobre la base de les proves que tingui a la vista.

ARTICLE 25

Confidencialitat

1. Qualsevol informació presentada per una part implicada en la controvèrsia al panell arbitral que aquesta part implicada en la controvèrsia hagi designat com a confidencial ha de ser tractada com a confidencial per l'altra part implicada en la controvèrsia i pel panell arbitral.

Quan una part implicada en la controvèrsia presenti al panell arbitral un escrit amb informació confidencial, també ha de proporcionar, en un termini de 15 dies, una presentació sense la informació confidencial, per divulgar-la al públic.

2. Cap element d'aquest Protocol marc ha d'impedir que una part implicada en la controvèrsia reveli les seves presentacions per escrit, respostes a preguntes presentades pel panell arbitral o la transcripció de l'argument oral al públic, sempre que, quan faci referència a informació presentada per l'altra part implicada en la controvèrsia, no divulgui cap informació designada com a confidencial per aquesta part.
3. Les audiències davant del panell arbitral han de ser obertes al públic, excepte quan la presentació i els arguments d'una part implicada en la controvèrsia continguin informació confidencial o quan les parts implicades en la controvèrsia acordin, per qualsevol altra raó, que l'audiència serà tancada al públic. En aquest cas, les parts implicades en la controvèrsia han de mantenir la confidencialitat de l'audiència.

ARTICLE 26

Contactes ex parte

Durant tot el procediment arbitral, els membres del panell arbitral no s'han de reunir ni comunicar oralment o per escrit amb una part implicada en la controvèrsia en absència de l'altra part implicada en la controvèrsia.

ARTICLE 27

Conclusió del procediment

Quan les parts implicades en la controvèrsia hagin tingut l'oportunitat raonable de presentar els seus arguments, el panell arbitral pot concloure el procediment.

CAPÍTOL 6

CALENDARI DELS PROCEDIMENTS DAVANT DEL PANELL ARBITRAL

ARTICLE 28

Calendari dels procediments davant del panell arbitral

1. El panell arbitral, prèvia consulta a les parts implicades en la controvèrsia, ha d'establir un calendari indicatiu dels procediments dins dels 10 dies següents a la seva constitució. Pot, en qualsevol moment, prorrogar o escurçar, prèvia consulta a les parts implicades en la controvèrsia, qualsevol termini previst en aquest Protocol marc o que les parts implicades en la controvèrsia hagin acordat.
2. El panell arbitral ha de notificar la seva decisió a les parts implicades en la controvèrsia i al Comitè Mixt dins dels 12 mesos següents a la data de constitució del panell arbitral. Quan el panell arbitral consideri que no pot complir amb aquest termini, el seu president ho ha de notificar per escrit a les parts implicades en la controvèrsia, indicant les raons del retard i la data en què el panell té la intenció de concloure el seu treball.
3. En el termini de 10 dies des de la constitució del panell arbitral, una de les parts implicada en la controvèrsia pot presentar una sol·licitud motivada per tractar el cas com a urgent. En aquest cas, el panell arbitral s'ha de pronunciar sobre la urgència del cas dins dels 15 dies següents a la recepció de la sol·licitud. Quan el panell arbitral decideixi que el cas és urgent, el panell arbitral ha de fer tot el possible per notificar la seva decisió sobre el fons del cas a les parts implicades en la controvèrsia dins dels 6 mesos següents a la data de la seva constitució.

CAPÍTOL 7

RESOLUCIÓ ARBITRAL

ARTICLE 29

Resolucions del panell arbitral

1. El panell arbitral ha de fer tot el possible per adoptar qualsevol resolució per consens. Quan, malgrat els seus esforços, no es pugui arribar a una resolució arbitral per consens, aquesta resolució s'ha de decidir per majoria de vots.
2. En cap cas s'han de publicar les opinions discrepants dels membres d'un panell arbitral.
3. Qualsevol resolució arbitral és vinculant per a les parts implicades en la controvèrsia. La resolució ha d'exposar les constatacions de fet, l'aplicabilitat de les disposicions pertinents d'aquest Acord i el raonament de les constatacions i conclusions.

ARTICLE 30

Forma i efectes de la resolució arbitral

1. El panell arbitral pot dictar resolucions arbitrals separades sobre diferents qüestions i en diferents moments.

2. Totes les resolucions arbitral han de ser per escrit i motivades.
3. Totes les resolucions arbitral són definitives i vinculants per a les parts implicades en la controvèrsia.
4. La resolució arbitral ha d'estar signada pels membres del panell arbitral, fer constar la data en què va ser emesa i indicar el lloc de l'arbitratge. La Cort Permanent d'Arbitratge ha de transmetre a les parts implicades en la controvèrsia una còpia de la resolució arbitral signada pels membres del panell arbitral.
5. Les parts implicades en la controvèrsia han de publicar íntegrament les resolucions arbitral, sota la protecció de la informació confidencial prevista a l'article 25 d'aquest Protocol marc.
6. Les parts implicades en la controvèrsia han de fer complir les resolucions arbitral sense demora.

ARTICLE 31

Solució de mutu acord o altres raons per donar per finalitzat el procediment d'arbitratge

1. Les parts implicades en la controvèrsia poden arribar a una solució de mutu acord a la seva controvèrsia en qualsevol moment. En aquest cas, les parts associades han de notificar conjuntament aquesta solució al panell arbitral. Si la solució requereix l'aprovació d'una de les parts implicades en la controvèrsia, la notificació s'ha de referir a aquest requisit, i el procediment arbitral s'ha de suspendre a l'espera d'aquest procediment. Si no es requereix aquesta aprovació, o després de la notificació de la finalització d'aquests procediments nacionals, es donarà per finalitzat el procediment d'arbitratge.

2. Si, abans de l'emissió de la resolució, la continuació del procediment arbitral esdevé impossible o es fa innecessària per qualsevol altra raó no esmentada a l'apartat 1, el panell arbitral ha d'informar les parts implicades en la controvèrsia de la seva intenció d'emetre una ordre de finalització del procediment. El panell arbitral està autoritzat a dictar aquesta ordre excepte quan hi hagi qüestions pendents sobre les quals pugui ser necessari pronunciar-se i quan el panell arbitral ho consideri oportú.
3. El panell arbitral ha de transmetre a les parts implicades en la controvèrsia l'ordre de finalització del procediment arbitral o la resolució de mutu acord, signada pels membres del panell. Els apartats 2 a 6 de l'article 30 d'aquest Protocol marc s'apliquen a les resolucions de mutu acord.

ARTICLE 32

Correcció d'una resolució arbitral

1. Dins dels 30 dies següents a la recepció de la resolució arbitral, qualsevol de les parts implicades en la controvèrsia, amb notificació a l'altra part implicada en la controvèrsia i a la Cort Permanent d'Arbitratge, pot sol·licitar al panell arbitral que corregeixi en la resolució qualsevol error de càlcul, qualsevol error material o tipogràfic, o qualsevol error o omissió de naturalesa similar. Quan consideri justificada aquesta sol·licitud, el panell arbitral ha de fer la correcció dins dels 45 dies següents a la seva recepció. Aquesta sol·licitud no té efectes suspensius.
2. El panell arbitral pot fer correccions per iniciativa pròpia dins dels 30 dies següents a la notificació de la seva resolució.
3. Les correccions, de conformitat amb aquest article, s'han de fer per escrit i formar part integrant de la resolució arbitral. A aquestes correccions s'han d'aplicar els apartats 2 a 6 de l'article 30 d'aquest Protocol marc.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL DEL TEXT APROVAT PEL CONSELL DE LA UNIÓ EUROPEA

Aquesta traducció té caràcter no oficial fins el moment de la seva signatura.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL

CAPÍTOL 8

ASSUMPTES ECONÒMICS

ARTICLE 33

Remuneració i compensació de despeses per pagar
als membres d'un panell arbitral i els seus assistents

Les parts implicades en la controvèrsia han d'acordar amb el panell arbitral, per qualsevol mitjà de comunicació, en el termini de 7 dies següents a la seva constitució:

- (a) la remuneració i la compensació de despeses que s'han de pagar als membres del panell arbitral, que han de ser raonables i comparables als estàndards dels panells establerts sota l'Organització Mundial del Comerç;
- (b) la remuneració que s'ha de pagar als assistents, mitjançant la qual, per a cada membre del panell arbitral, l'import total de la remuneració que s'ha de pagar als assistents ha de ser raonable i, en qualsevol cas, no ha de superar un terç de la remuneració d'aquest membre del panell arbitral.

ARTICLE 34

Despeses

1. Cada part implicada en la controvèrsia ha d'assumir les seves pròpies despeses i la meitat de les despeses del panell arbitral.

2. El panell arbitral ha de determinar les seves despeses en la resolució sobre els mèrits del cas. Aquestes despeses només han de cobrir:
 - (a) els honoraris dels membres del panell arbitral, declarats per separat per a cada membre i fixats pel mateix panell de conformitat amb la lletra (a) de l'article 33 d'aquest Protocol marc;
 - (b) les despeses de viatge i altres despeses incorregudes pels membres del panell arbitral;
 - (c) els honoraris i despeses de la Cort Permanent d'Arbitratge.
3. Les despeses a què es refereix l'apartat 2 han de ser raonables tenint en compte el valor en controvèrsia, la complexitat de la controvèrsia, el temps que hi dediquin els membres del panell arbitral i qualsevol expert nomenat pel panell arbitral, i totes les circumstàncies rellevants del cas específic.

ARTICLE 35

Dipòsit de les despeses

1. Al començament del procediment arbitral, la Cort Permanent d'Arbitratge pot sol·licitar a les parts la transferència anticipada d'un dipòsit igual a una estimació de l'import total de les despeses a què es refereix l'apartat 2 de l'article 34 d'aquest Protocol marc.
2. En el transcurs del procediment arbitral, la Cort Permanent d'Arbitratge pot sol·licitar a les parts implicades en la controvèrsia que dipositin quantitats addicionals.

3. Tots els imports dipositats per les parts implicades en la controvèrsia de conformitat amb aquest article han de transferir-se a la Cort Permanent d'Arbitratge, que els desemborsarà per cobrir les despeses que s'hagin fet realment, incloent-hi, en particular, els honoraris dels membres del panell arbitral i de la Cort Permanent d'Arbitratge.

CODI DE CONDUCTA PER A MEMBRES DE PANELLS ARBITRALS

ARTICLE 1

Responsabilitats amb el procés

1. A efectes de preservar la integritat i imparcialitat del procediment d'arbitratge, tot candidat a ser membre d'un panell arbitral ha de:
 - (a) prevenir la incorrecció i l'aparença d'incorrecció;
 - (b) ser independent i imparcial;
 - (c) prevenir conflictes d'interessos directes i indirectes; i
 - (d) observar alts estàndards de conducta de manera que es preservi la integritat i imparcialitat del procediment de resolució de controvèrsies.
2. Els antics candidats o membres d'un panell arbitral han de complir les obligacions establertes en els articles 5 i 6 d'aquest Apèndix.

ARTICLE 2

Obligacions de divulgació dels membres del panell arbitral

1. Abans de confirmar la seva selecció com a membre del panell arbitral, els candidats han de divulgar per escrit a les parts associades qualsevol interès, relació o assumpte del qual tinguin coneixement que pugui afectar la seva independència o imparcialitat, o que pugui crear raonablement una aparença d'incorrecció o biaix en els procediments davant del panell arbitral.
2. Els candidats i membres del panell arbitral han de comunicar els assumptes relatius a violacions reals o potencials d'aquest Codi de Conducta només al Comitè Mixt per sotmetre-les a la consideració de les parts associades.
3. Els membres del panell arbitral han de comunicar per escrit a les parts implicades en la controvèrsia, en qualsevol fase del procediment davant aquest panell, qualsevol interès, relació o assumpte de la naturalesa a què es refereix l'apartat 1 del qual tinguin coneixement.

ARTICLE 3

Diligència deguda dels membres del panell arbitral

1. Després de la seva selecció, els membres del panell arbitral han d'exercir les seves funcions de manera exhaustiva i expeditiva durant tot el transcurs del procediment davant del panell arbitral, i amb imparcialitat i diligència.

2. En particular, els membres del panell arbitral han de:

- (a) considerar només aquelles qüestions que es van plantejar en el procediment davant del panell arbitral i són necessàries per a una resolució, i no delegar aquest deure en cap altra persona;
- (b) prendre totes les mesures oportunes per garantir que els seus assistents coneguin i compleixin els articles 1, 2 i 6 d'aquest Apèndix.

ARTICLE 4

Independència i imparcialitat dels membres del panell arbitral

Els membres del panell arbitral han de:

- (a) ser independents i imparcials, evitar crear una aparença d'incorrecció o biaix, i no estar influenciats per l'interès propi, la pressió externa, les consideracions polítiques, el clam públic, la lleialtat a la Unió o als estats associats, o la por a la crítica;
- (b) no incórrer directament o indirectament en cap obligació ni acceptar cap benefici que d'alguna manera interfereixi, o sembli interferir, amb el bon exercici de les seves funcions;
- (c) no utilitzar la seva posició com a membre del panell arbitral per a promoure interessos personals o privats i evitar accions amb què pugui fer l'efecte que altres estan en una posició especial per influir-hi;
- (d) no permetre que les relacions o responsabilitats financeres, empresarials, professionals, familiars o socials influeixin en la seva conducta o judici;

- (e) evitar entrar en cap relació o adquirir cap interès financer que pugui afectar la seva imparcialitat o crear raonablement una aparença d'incorrecció o biaix;
- (f) no discutir cap aspecte de l'assumpte o del desenvolupament del procediment davant del panell arbitral amb una o ambdues parts implicades en la controvèrsia en absència dels altres membres del panell arbitral.

ARTICLE 5

Obligacions d'antics membres d'un panell arbitral

Qualsevol antic membre d'un panell arbitral ha d'evitar accions que puguin crear l'aparença que va ser parcial en el desenvolupament de les seves funcions o es va veure afavorit per qualsevol decisió o resolució del panell arbitral.

ARTICLE 6

Confidencialitat

1. Cap membre o antic membre d'un panell arbitral pot en cap moment:
 - (a) divulgar o utilitzar qualsevol informació no pública relativa a qualsevol procediment davant del panell arbitral o que s'hagi adquirit durant aquest procediment, excepte per als propòsits d'aquest procediment; i en cap cas ha de divulgar ni utilitzar aquesta informació per obtenir un avantatge personal o un avantatge per a altres, o per afectar negativament els interessos d'altres;

- (b) divulgar les deliberacions del panell arbitral o les opinions de qualsevol dels seus membres.
- 2. Cap membre d'un panell arbitral ha de divulgar una resolució d'aquest panell, en la seva totalitat o en part, abans de la seva publicació de conformitat amb aquest Protocol marc.

TRADUCCIÓ NO OFICIAL

PROTOCOL MARC 7

SOBRE L'ESTATUT DEL COMITÈ D'ASSOCIACIÓ PARLAMENTÀRIA

ARTICLE 1

El Comitè Parlamentari d'Associació establert per l'article 78 de l'Acord marc ha de quedar constituït i ha de funcionar de conformitat amb les disposicions d'aquest Acord i aquest Estatut.

ARTICLE 2

El Comitè Parlamentari d'Associació ha d'estar format per 12 membres. El Parlament Europeu ha de nomenar quatre membres i els Parlaments dels estats associats han de nomenar quatre membres cadascun.

ARTICLE 3

El Comitè Parlamentari d'Associació ha d'elegir el seu president i vicepresident entre els seus membres. El càrrec de president del Comitè Parlamentari d'Associació l'han d'ocupar alternativament, per un període d'1 any, un membre nomenat pel Parlament Europeu i un altre nomenat per un Parlament d'un estat associat.

ARTICLE 4

El Comitè Parlamentari d'Associació ha de celebrar una sessió general almenys una vegada a l'any, alternativament a la UE i a un estat associat. El Comitè Parlamentari d'Associació ha de decidir en cada sessió on se celebrarà la sessió general següent. Poden celebrar-se sessions extraordinàries quan el Comitè Parlamentari d'Associació així ho decideixi, de conformitat amb el seu reglament.

ARTICLE 5

El Comitè Parlamentari d'Associació ha d'adoptar el seu reglament amb una majoria de dos terços dels seus membres.

ARTICLE 6

Les despeses de participació de cada membre en el Comitè Parlamentari d'Associació han d'anar a càrrec del Parlament que nomeni aquest membre.